

BMD
8419
(2)

20e JAARGANG
No. 2

UNIVERSITEIT
INGEN JUNI 1936

BMD 8419
(2)

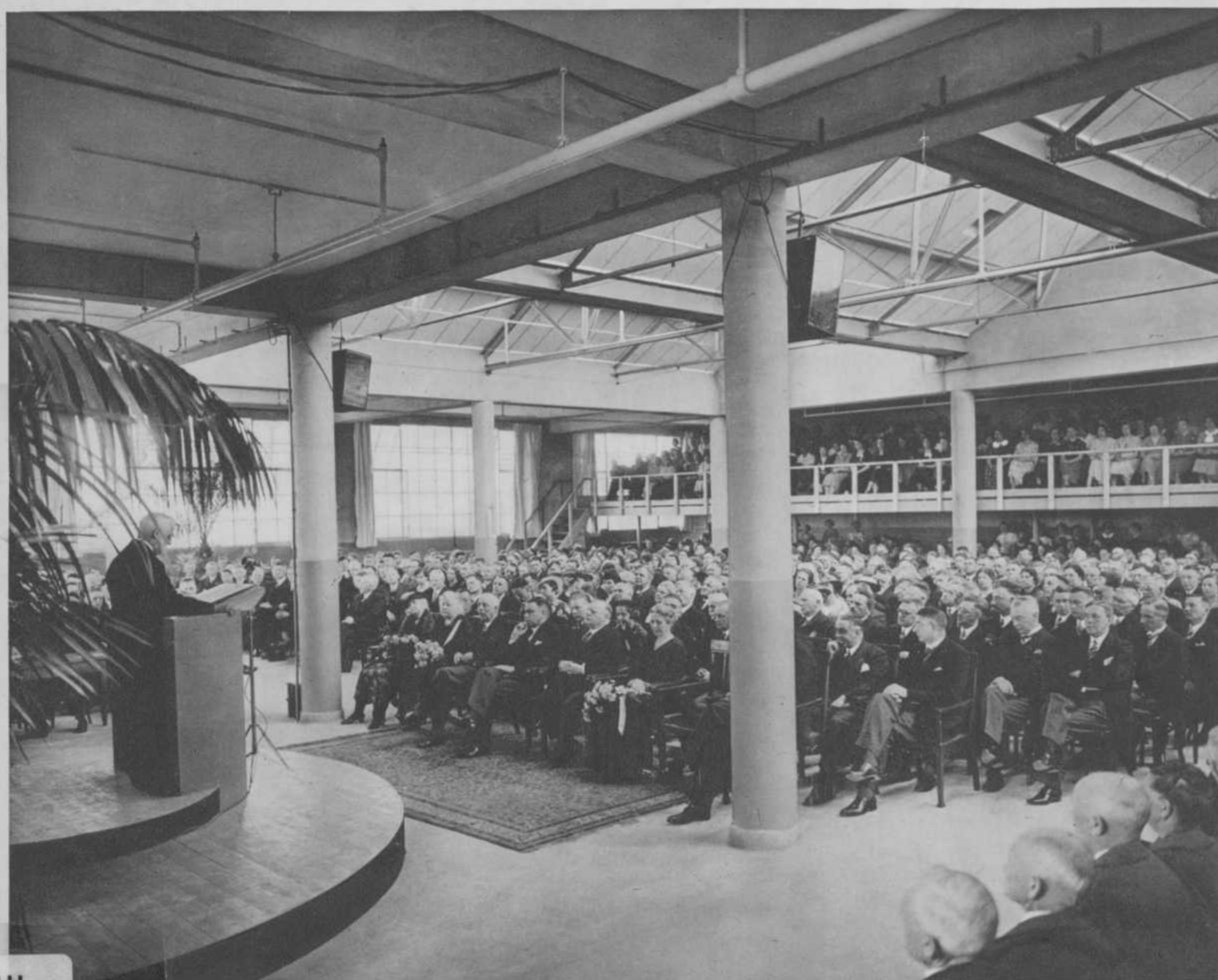
1936

DE KERN

EXTRA NUMMER TER HERINNERING
AAN HET VIJFTIG-JARIG JUBILEUM
DER

VERKADE'S FABRIEKEN

ZAANDAM

AH
NGH
12
dl.2

FEESTELIJKE BIJeenKOMST OP ZATERDAGMORGEN, 2 MEI 1936.

1. De Stoom-, Brood-, Bescuit- en Koek-fabriek „De Ruyter” in 1895.

2. De Heeren E. G. VERKADE SR., E. G. VERKADE JR. en A. H. VERKADE (staande) in 1896.

3. Het laboratorium in 1890.

4. 31 Mei 1890. Feest in de fabriek naar aanleiding der 25-jarige echtvereniging van den heer E. G. VERKADE SR.

5. Reiniging der blikken bescuitbussen in 1896.

EEN HALVE EEUW VERKADE'S FABRIEKEN

ONTLEEND AAN DE NIEUWE ROTTERDAMSCH COURANT DD. 26 APRIL 1936

Een halve eeuw Verkade!

Er is alle aanleiding om bij dit gouden jubileum, dat Zaterdag 2 Mei feestelijk herdacht zal worden, stil te staan. Immers, tot de industrieën, waarop Nederland met recht trotsch kan zijn, behooren ongetwijfeld Verkade's Fabrieken te Zaandam.

Wij schrijven 2 Mei 1886. De Nederlandse industrie begint haar vleugels breed uit te slaan, ook en vooral in de Zaanstreek. Onder invloed van den vooruitgang van de techniek moesten ook daar veelal nieuwe wegen worden ingeslagen. Het was de geest van den tijd, die bezielend werkte. Men zat niet bij de pakken neer en ondernemers, die zich met soberheid en vlijt kapitaal hadden weten te verschaffen, dachten er niet aan, nieuwe en gevaarlijke ondernemersrisico's te vermijden.

Tot de pioniers uit dien tijd, die de grondslagen van onze moderne industrie hebben gelegd, behoorde de stichter der tegenwoordige Verkade's Fabrieken, de heer E. G. Verkade Sr. De door hem begonnen en groot gemaakte patentoliefabriek brandde in 1875 tot den grond toe af en hij voelde er niet voor dit uit den tijd rakende bedrijf opnieuw op te bouwen. Hij begreep, wilde hij in zaken blijven, dat hij gedwongen was, de bakens te verzetten. Dat was ook in dien tijd lang niet gemakkelijk, omdat er ook toen, gelijk wij het nu noemen, een hevige crisis heerschte, als gevolg waarvan vele zaken ten onder waren gegaan. Hij zocht naar een bedrijf, dat door de tijdsomstandigheden niet zoo gemakkelijk zou komen te vervallen en zoo kwam hij op de gedachte, een artikel van dagelijksch gebruik te fabriceren, een broodfabriek van bescheiden omvang te stichten, want, zoo rede-neerde hij, brood zouden de menschen toch altijd wel blijven gebruiken.

Zoo begon de ruim 50-jarige het hem geheel vreemde bedrijf en werd op Zondagavond van 2 Mei 1886 de Stoombroodfabriek De Ruyter te Zaandam geopend. De heer Verkade verzamelde vóór den aanvang van het werk zijn 18 man om zich heen en sprak hen toe. Hij legde in zijn rede er den nadruk op, dat het zijn bedoeling was, deugdelijk en voedzaam brood te laten bakken tot den laagst mogelijken prijs; tot de arbeiders zeide hij voorts: „En van U wordt verlangd, dat Gij door oplettendheid bij den arbeid, zult medewerken om dit doel te verwezenlijken en te bevorderen, want alleen langs dien weg kan hier voor mij en voor U een bestaan verkregen worden. Weet wel, wij hebben slechts één belang. Willen wij de vruchten van onzen arbeid plukken, dan kunnen wij die alleen verkrijgen, door eendrachtige samenwerking. En tot U, mijn kinderen, en vooral tot U mijn zonen, gevoel ik mij gedrongen te zeggen: is mijn voorbeeld goed, welnu, volg dan straks mijn voorbeeld na, wanneer Gij den mannelijken leeftijd zult hebben bereikt.”

Natuurlijk zaten de plaatselijke bakkers niet stil. Zij bonden op meedoogenlooze wijze den strijd met de „fabriek” aan en tot overmaat van ramp bleek het publiek aanvankelijk geenszins van het „stoombrood”, zooals de bakkers het brood smalend noemden, gediend. In het niet al te groote bedrijfskapitaal werden reeds spoedig bedenkelijke gaten geslagen.

Zoo vergankelijk als de materie echter is, zoo onvergankelijk is de geest. De oudste zoon van den heer Verkade, die later zoo'n belangrijk aandeel zou hebben in het grootmaken van de onderneming, was naar Engeland getogen om zich daar theoretisch en practisch in het bedrijf te bekwamen. Binnen den kortst mogelijken tijd behaalde de heer E. G. Verkade Jr. te Londen zijn diploma en op nauwelijks twintigjarigen leeftijd viel hem zelfs de onderscheiding ten deel van de medaille der City of Guild of the London Institute. De practijk zou spoedig aantoonen, hoezeer deze onderscheiding was verdiend. Technische veranderingen werden er in de fabriek te Zaandam aangebracht en als eerste in den lande begon de firma Verkade het gistingsprocédé op wetenschappelijke wijze te onderzoeken. Vader en zoon vulden elkaar op voortreffelijke wijze aan en weldra zou blijken, hoe de eerste tegenslagen door de vindingrijkheid van den vader en den grooten ijver, gepaard aan intelligentie van den zoon, konden worden overwonnen.

Voor zijn zoons had de oude heer Verkade in de eerste plaats zijn onderneming gesticht en hij was er van overtuigd, dat zijn werk zou slagen, indien zijn kinderen met toewijding zijn voorbeeld volgden. Het prima brood van de fabriek De Ruyter had zijn weg gevonden, maar daarbij zou het niet blijven. Een paar jaar na de oprichting van de inmiddels naar de eischen des tijds ingerichte broodfabriek kwam de eerste belangrijke uitbreiding tot stand en begon men met de productie van beschuit, waarvan de kwaliteit, evenals van het brood, uitmuntend was. Dat zou echter eerst recht blijken, toen de z.g. prima Zaaansche beschuit in blikken werd verpakt. Een geheel nieuwe methode van verzenden had hiermede haar intrede gedaan. Aan het geknoei van beschuitslijters, die terwille van wat meer provisie ook andere, minder goede beschuit onder den naam Verkade verkochten, was met één slag een einde gekomen.

Achteraf lijkt het verpakken van de beschuit in blikken bussen zoo'n eenvoudig bedenkfel; doch men moet zich den tijd, waarin het verpakken van levensmiddelen voor het eerst werd toegepast, goed voor oogen stellen om tot het besef te komen, van welk een groote waarde voor het bedrijf de vinding was. Van de verpakte beschuit kwam men op de verpakte koek, welke onder het merk Verkade's honing-ontbijtkoek, in carton — wie dacht er in dien tijd aan — spoedig haar

weg door geheel Nederland, ja zelfs tot buiten de landsgrenzen vond. Met één ruk had de onderneming zich losgeworpen uit de kluisters van klein-plaatselijk bedrijf en boven alle verwachting snelde de roep van de verpakte koek en beschuit uit Zaandam de productie ervan vooruit. Dat was meer dan de heer Verkade ooit had durven hopen en „nu had hij den bok aan 't touw”, zooals hij zich toen uitdrukte. —

In den ondernemingslust en durf van zijn zoons bleek de heer Verkade zich niet te hebben vergist. Arnold Hendrik Verkade had zich, evenals zijn oudste broer Ericus, reeds op den jeugdigen leeftijd van 18 jaar naar het buitenland begeven. Na een jaar in een Schotsche bakkerij en biscuitfabriek werkzaam te zijn geweest, begaf hij zich naar Amerika om daar zijn blik op zaken en menschen te verruimen. Daarna thuis gekomen werd hem in December 1891 de leiding van de beschuitfabriek op de schouders gelegd. Zijn oudste broer kon zich toen meer en meer uit de technische leiding van de fabriek terugtrekken om zich intensiever te kunnen bezig houden met den verkoop, de administratie, en vooral ook met de reclame, die toentertijd nog weinig in zwang was. De eerste reclame-campagne à /5000 in 1892 tot stand gekomen, werd een succes, en nu volgden de vele pakkende reclames, waardoor de firma Verkade ook de meerdere bekendheid kreeg; maar men bleef in alles — de latere uitgaven van de albums getuigen immers daarvan — beschaafd, hetgeen intusschen aan de pittigheid geen afbreuk deed.

De geheele geschiedenis van Verkade's Fabrieken verraadt hoog plichtsgevoel van den ondernemer, niet alleen tot uiting komend in kwaliteit en prijzen van de geleverde producten, maar ook in een sterken drang tot lotsverbetering van het steeds in aantal toenemende personeel. Wanneer dit maar eenigszins mogelijk was — men bedenke, dat de onderneming eerst na tien jaar winst afwierp — werden de arbeidsvoorwaarden verbeterd. Het venten met brood op Zondag werd afgeschaft, z.g. wisselploegen werden gevormd om aan den doorlopenden nacht-arbeid in het zoo zware bakkersbedrijf een einde te maken. Zelf namen de toen nog jeugdige patroons en grondleggers van het moderne bedrijf, die altijd voortbouwden op het voorbeeld van hun vader, maar heel weinig rust, omdat men het personeel nooit aan zichzelf wilde overlaten. „Zoo baas, zoo knecht”, werd hun devies en men slaagde erin om van stonde af aan een blijmoedigen geest van samenwerking in het bedrijf aan te kweken. De loonen waren nog schraal in dien tijd, maar een ieder wist, voor welk doel hij werkte. De financiële uitkomsten werden allengs beter en bij het tienjarig bestaan kon de eerste balans met een

batig saldo worden afgesloten. Op feestelijke wijze werd dit jubileum door het personeel en de directie in den grooten schouwburg te Amsterdam herdacht. Voor den ouden heer Verkade was dit tevens een welkome gelegenheid om het bedrijf aan zijn „jongens” over te geven. Aan stilzitten dacht hij evenwel nog niet.

Onder den naam waxine-licht-fabriek der firma E. G. Verkade & Zoon, richtte de toen ruim 60-jarige heer Verkade te Amsterdam de later eveneens zoo bekend geworden Nacht- en Theelichtenfabriek op, zulks ten behoeve van den derden zoon uit het zoo talrijke gezin, nl. J. Anton E. Verkade, die evenals zijn beide oudere broers zijn technische opleiding in Engeland had voltooid en daarna als volontair in de Nederl. Gist- en Spiritusfabriek te Delft werkzaam was. Voor Nederland was het maken van deze lichtjes een geheel nieuwe bedrijfstak. Ook deze zaken breidden zich weldra uit en in 1902 werd het bedrijf van Amsterdam naar Zaandam overgebracht.

Het was een gelukkige samensmelting van bedrijven, ook al daarom, omdat de medewerking van den derden broer aan het zich uitbreidende bedrijf te Zaandam, uitstekend te pas kwam. Met hun drieën konden de heeren Verkade — de vader had zich nu voorgoed uit zaken teruggetrokken — het groeiende bedrijf goed aan en nog enkele jaren zouden zij gezamenlijk aan den opbouw werken.

In 1906 werd de oudste broer, Ericus, door den heer F. G. Waller, directeur van de Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek te Delft, aangezocht om als mededirecteur van dit groote industriele bedrijf op te treden. Voor de onderneming te Zaandam was dit heengaan een zware slag, doch de heeren A. H. en J. A. E. Verkade hadden zich bij het onvermijdelijke neer te leggen. De eerste roemrijke periode van expansie was trouwens afgesloten en hechte grondslagen waren gelegd voor verdere uitbreiding, waaraan door de beide firmanten, die nu nog de directie vormen, met energie werd voortgewerkt.

* * *

Tot op den huidigen dag zijn de Verkade's Fabrieken een familievennootschap gebleven in den besten zin van het woord.

Een leven van hard werken en hooge plichtsopvatting werd in 1907 voor den ouden heer Verkade voorgoed afgesloten. Hij had de voldoening gesmaakt, zijn doel te hebben bereikt. Er was een bedrijf gesticht van groote blijvende waarde voor zijn nakomelingschap, een bedrijf ook van groot belang voor de gemeenschap. De oorlogsjaren hebben dat maar al te zeer aangetoond.

Onafgebroken zette de lijn der expansie zich voort en nog voor den oorlog werd de biscuitfabricage ter hand genomen. Dit geschiedde omdat door de steeds aanhoudende propaganda, die gemaakt werd voor de afschaffing van den nacht-arbeid in bakkerijen, het toch zoo zeker niet was, dat de broodfabriek zou kunnen blijven bestaan. Bovendien was het kapitaal door het plaatsen van aandelen vergroot en werd er na 1906 meer afgeschreven en gereserveerd. Zoo kwam de nieuwe aan-

Het Fabrieksmerk „De Ruyter”.

bouw in 1912 gereed en werden de eerste biscuits gefabriceerd. Ook dit bedrijf moest eerst zijn kinderjaren doormaken en het had heel wat voeten in de aarde, voordat de heeren Verkade hun wensch vervuld zagen om een even goede biscuit te leveren als de zoo gunstig bekende Engelsche biscuit, die toen in groote hoeveelheden hier werd geïmporteerd. Voorwaar een moeilijke taak, die ten slotte toch gelukte. De omzet nam langzaam en zeker toe, zoodat reeds in 1915 met den bouw van een grotere nieuwe fabriek moest worden aangevangen, die in 1916 gereed kwam. Helaas kon deze vanwege gebrek aan grondstoffen niet aanstands functioneeren, zooals men dit had gedacht. Eerst na den oorlog kon met den opbouw van dezen zoo belangrijken bedrijfstak op grondige wijze worden begonnen, terwijl nadien nog verschillende uitbreidingen hebben plaats gevonden.

Niet minder belangwekkend is de groote beschuifabriek, waar de Verkade's beschuif in ongetelde duizendtallen langs den loopenden band door de ovens trekken; het geheele bedrijf gemechaniseerd uit eigen vinding. Het minst gemechaniseerd is de koekfabricage, die nu nog is ondergebracht in de oorspronkelijke fabriek De Ruyter, gelegen aan den breeden Zaanstroom. Natuurlijk is ook deze fabriek meermalen uitgebreid, en heeft zij langzamerhand een geheel andere bestemming gekregen.

Immers het broodbakkersbedrijf, dat de eerste grondpijler van de onderneming had gevormd, heeft men, zooals reeds gevreesd, toch moeten opgeven, toen de sociale wetgeving het verbod van nacht-arbeid in broodbakkerijen bracht. Wel merkwaardig, dat deze pijler, waarop de oprichter van de onderneming zijn bedrijf had gegrondvest, omdat hij meende, dat deze altijd stand zou houden, het eerst bezweek, al gebeurde dit niet onder oeconomischen druk, doch onder dien eener ver in het bedrijfsleven ingrijpende sociale wetgeving. Een groot modern bedrijf als dat van Verkade kan zich evenwel spoedig aanpassen en de beide directeuren aarzelden dan ook niet om de vrijgekomen ruimte te gebruiken voor

de beschuif, die nu ook in korteren arbeidstijd moest worden gefabriceerd, en daarnaast een nieuw bedrijf ter hand te nemen en met de fabricage van suikerwerken, bonbons, toffees en chocolade te beginnen. Ook met den afzet van deze nieuwe artikelen gaat het nu langzaam, maar gesta-dig vooruit.

De verkooporganisatie van Verkade werkt feilloos, als eenmaal nieuwe wegen worden ingeslagen. Maar van de oude beproefde beginselen wordt dan ook nooit een duimbreed afgeweken: betrouwbare kwaliteit, redelijke verkoopprijzen, gegarandeerde winstmarges voor den winkelier, die in alle opzichten op voorlichting en hulp van de fabriek kan rekenen. Aan het maken van een goede en smaakvolle reclame wordt voortdurend zorg, tijd en geld besteed. Behoeven wij in dit verband nog melding te maken van de Verkade's albums, die door hun artistieke waarde in zoo menig Nederlandsch gezin een blijvende en liefdevolle plaats zijn gaan innemen? Overdrijven wij met te zeggen, dat alles, wat Verkade brengt, een geest ademt van gaafheid en volmaaktheid? Een industrie, die zoogeleid wordt, zal alle moeilijkheden te boven komen.

Van den jongsten bakkersknecht en het kleinste bonbonpakstertje tot in de hoogste gelederen van bedrijfschefs en administratieve leiders toe, werkt deze gemeenschap van meer dan duizend menschen, die aan Verkade's Fabrieken zijn verbonden, nog steeds in den geest van de oprichters, d.w.z. met groote zelfopoffering, die intusschen bij alle mechanisatie geen zelfvoldoening uitsluit.

Verkade's Fabrieken werken, in weerwil van een zeer scherpe concurrentie en moeilijke crisismomstandigheden nog steeds op volle capaciteit, en men blijkt er in Zaandam zelfs nog in geslaagd te zijn, van meerdere artikelen het debiet uit te breiden. Zoo vernemen wij, dat er thans wederom plannen bestaan voor de uitbreiding van de Chocoladefabriek, waarvoor dezer dagen de eerste steen zal worden gelegd.

Dank zij een politiek van voorzichtig financieel beleid in het verleden heeft de crisis, welke in 1930 uitbrak, Verkade niet onvoorbereid gevonden. Na zes moeilijke jaren van aanpassing, staat men nu financieel nog ongeschokt. Massaoetslagen zijn niet voorgekomen, de loonen werden slechts op beperkte schaal verlaagd en wat ook wel mag worden vermeld: voor de Weduwen en Weezen is een zelfstandig fonds gesticht, waarvan het kapitaal buiten het bedrijf is belegd. Ook de ouden van dagen genieten tot heden toe een behoorlijk wachtgeld.

Met opgewektheid en vertrouwen gaat men nu bij Verkade het nieuwe tijdperk in. —

* * *

DE VIERING VAN HET GOUDEN JUBILEUM

Het was een blijde dag voor Zaandam, de eerste Zaterdag in Mei, van het herdenkingsjaar der Verkade's Fabrieken. Van vele huizen waaide de Nederlandsche driekleur, de zon zond haar gouden stralen in zoo' overvloedige mate, als men zich voor een dergelijk feest slechts kan wenschen. Er heerschte langs den weg naar de fabrieken een feestelijke stemming, welke uiteraard haar hoogtepunt bereikte in 'de voor deze gelegenheid ingerichte ontvangst-lokalen en op de aangrenzende sportterreinen.

De regelingscommissie, die alles tot in de puntjes heeft verzorgd, is nog in volle werking. Tallooze bloemstukken worden nog aangebracht, die in de recreatie-zaal een plaats vinden. Op het aangrenzend terrein is een kolossale feesttent verzezen, terwijl terzijde de muziektent is opgesteld.

Op den hoogen torentrens openen 4 trompetters het feest en verwelkomen met een fanfare de vele gasten, waaronder Minister Gelissen en Jhr. Roëll, Commissaris der Koningin in Noord-Holland. Alle personeeleden, waarvan velen per extra trein uit Amsterdam zijn gekomen, vinden hun plaats in de groote feestzaal, van te voren aangewezen, zoodat om 10 uur alles gereed is om de beide directeuren met hunne vrouwen te ontvangen. Terwijl alle aanwezigen zich van hun zetel verheffen, treden zij onder oorverdovend applaus binnen. De in de zaal opgestelde Verkade's Harmonie speelt een feestmarsch, terwijl aan de dames een bloemstuk wordt aangeboden door 5 jeugdige vertegenwoordigsters der 5 fabrieken.

Zoo begint de dag dus goed. Bij de jongeren stralende gezichten, bij de ouderen een stille vreugde, nu zij nog eenmaal het genoegen smaken getuige te zijn van een zoo glorieus dag voor de onderneming. Er was ontroering en in deze ontvankelijke stemming begon de heer Arnold Verkade zijn rede, welke wij hier laten volgen:

Rede van den Heer A. H. Verkade.

Het is vandaag voor ons allen een dag van groote vreugde en zonneshijn. Wij hebben de machines stopgezet en zijn thans hier te zamen gekomen om het 50-jarig bestaan van de Verkade's Fabrieken te herdenken. — Wij wenschen hier te getuigen van onze groote dankbaarheid voor al datgene, wat wij in de afgelopen jaren hebben ontvangen, en voor het vele goede, dat ons als het ware is toegeworpen.

Niettegenstaande de moeilijke tijdsomstandigheden is er inderdaad voor ons alle reden om het feest van heden met opgewektheid te vieren.

Wat mij zelf betreft, het zal wel niemand verwonderen, dat ik, na het gebeurde in 1929, wel extra dankbaar gestemd ben weer geheel hersteld mijn werk te hebben

kunnen hervatten en dat ik nu dezen dag mag beleven en wederom, als voor 10 jaar, als oudste directeur de feestrede mag uitspreken.

Alvorens nu verder te gaan, wil ik U allen eerst hartelijk dank zeggen voor de spontane wijze, waarop U ons, mijn broer ANTON en mij, en ook onze vrouwen, in Uw midden hebt ontvangen. Uw geweldig applaus gevoelen wij als een krachtig bewijs van sympathie voor Uw directie, een sympathie, die wij, U weet het allen zelf wel, ook in ruime mate voor U gevoelen.

En nu, geachte aanwezigen en waarde vrienden, heet ik U allen op deze feestelijke bijeenkomst van harte welkom en niet het minst onze gasten, van wie ik gaarne enkelen in het bijzonder zou willen noemen. — Ongetwijfeld spreek ik namens het geheele personeel, wanneer ik hierbij speciaal begroet Zijne Exc. den Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart,

Prof. Dr. Ir. GELISSEN, die, niettegenstaande zijn zoo drukke bezigheden, den tijd heeft weten te vinden om hier enkele uren tegenwoordig te zijn en dit feest met ons mee te maken. Wij hopen dat Z.Exc. van deze bijeenkomst een prettigen indruk zal ontvangen.

Evenzeer waardeeren wij de tegenwoordigheid van den Commissaris der Koningin in Noord-Holland, Jhr. Mr. Dr. ROËLL, die ons meermalen van zijne belangstelling in onze industrie heeft doen blijken en ook ons persoonlijk steeds ter wille is geweest.

Dat wij onzen Burgemeester, den heer K. TER LAAN, ook ditmaal in ons midden zien, nu vergezeld van de overige leden van het College van B. & W., verheugt ons zeer. Wij zijn hun grooten dank verschuldigd voor de medewerking, die wij steeds hebben mogen ondervinden, wanneer het de belangen van onze zaak betrof.

Aankomst van een groep van het meisjespersoneel uit Amsterdam.

De feesttaarten voor personeel en winkeliers.

Dan zien wij hier van de hogere Regeeringsambtenaren: den Directeur-Generaal van den Arbeid, Dr. Ir. HACKE, en den Administrateur Dr. GROENEVELD MEYER, met welke heeren wij als industrieelen en kooplieden regelmatig te doen hebben en die ons altijd op de meest welwillende wijze voorthelpen en te woord staan. — Het is wel zeer jammer, dat de Directeur-Generaal van Handel & Nijverheid, Dr. HIRSCHFELD, door ongesteldheid verhinderd is te komen; wij wenschen hem een spoedig herstel toe.

Ten slotte wil ik nog gaarne hier welkom heeten: het College van de Zaanlandsche Kamer van Koophandel, vertegenwoordigd door de heeren VIS en FERMIE en den Adj. Secretaris; het Verbond van Ned. Werkgevers, vertegenwoordigd door den heer GELDERMAN, Voorzitter, den heer VAN LEEUWEN, Ondervoorzitter, en den heer MOLENAAR, Secretaris; en het Hoofdbestuur van de Ned. Mij. voor Nijverheid & Handel, vertegenwoordigd door den Voorzitter Ir. PLATE en den Secretaris REYNEN.

Gaarne had ik alle overige gasten in het bijzonder begroet, doch daarvoor ontbreekt mij helaas de tijd. Ik wil alleen nog een uitzondering maken voor den 83-jarigen nestor van dit gezelschap, den heer E. G. DUYVIS, die 65 jaar lang de „ups and downs” van de Zaanse industrie heeft meegemaakt.

Wanneer ik thans overga tot de rede, die ik hedenochtend voor U wilde houden, dan is het voor een ieder te begrijpen, dat ons hart van vreugde klopt, dat de zaak, zoo klein begonnen, tot een belangrijke industrie is uitgedijld, waarin en waardoor eenige duizenden menschen hun brood verdienen. — Het spreekt wel vanzelf, dat allereerst onze gedachten eerbiedig uitgaan naar den stichter van onze zaak, en naar den oudsten zoon ERICUS, die hem in de eerste moeilijke

jaren zoo krachtadig ter zijde heeft gestaan, en die dan ook feitelijk als mede-oprichter moet worden beschouwd.

Zoo werd dus de zaak als Broodfabriek begonnen. — Het is minder het feit zelf, dat ons treft, dat mijn Vader op ruim 50-jarigen leeftijd het aandurfde om een zaak in een hem onbekende branche te beginnen, en daarin zijn geheele kapitaal te steken, — als wel de *drijfveer*, die hem er toe bracht een nuttigen werkkring te scheppen voor zichzelf en zijn vele zoons, en gehoorzaam te zijn aan wat hij als goed en juist zag. — Wij waardeeren, zelf vergrijsd, nu meer dan vroeger zijn woorden, bij de opening gesproken, die voor ons van grooter beteekenis zijn geweest, dan wij toen wel hebben vermoed, en die ons in ons verder handelen steeds een leidraad waren.

Hij sprak daarbij zijn stellig voornemen uit om in de nieuwe fabriek *uitsluitend goed en voedzaam brood* te bakken, bereid van *prima grondstoffen*, en *tot den laagst mogelijken prijs geleverd*. — Zijn mannen spoorde hij aan om *oplettendheid* en *ijver* te betoonen bij de fabricatie en te streven naar *eendrachtige samenwerking*, wilde er zegen op het werk rusten, en voor allen een duurzame broodwinning worden verkregen.

Wij mogen nu een halve eeuw later wel met dankbaarheid constateeren, dat het ideaal van Vader in ruime mate in vervulling is gegaan, en dat inderdaad zegen op den arbeid heeft gerust.

Voorwaar, aan het trouw opvolgen van en het vasthouden aan de grondbeginselen, waarop onze zaak is begonnen en opgebouwd, is het te danken, dat gedurende al die jaren de fabricatie nooit een dag onderbroken is geweest, tenzij het een feestelijke bijeenkomst betrof zooals deze, en dat steeds onze producten mede bovenaan staan op de lijst van Nederlandsche voedingsmiddelen, en als geheel genomen, een vergelijking met buitenlandsche artikelen glansrijk kunnen doorstaan.

Voor die trouwe plichtsbetrachting en voor die samenwerking wil ik van deze plaats ons geheele personeel hartelijk dankzeggen. — Zonder dat „zijn best doen”, — zonder toewijding naar kracht

en geweten zou onze firma niet gekomen zijn op de plaats, die zij thans inneemt, en zou niet voor een ieder onzer zijn verkregen de duurzame broodwinning, waarop mijn Vader doelde.

Het waren vooral de eerste jaren, die voor ons allen wel het zwaarst zijn geweest, de tijd, dat er lang en hard moest worden gewerkt, en 't minst werd verdiend.

Ik zal hierover wat verder uitweiden en het zal vooral ook voor de jongeren wel aardig zijn om daarover wat meer te hooren.

Toen in 1886 met de Broodfabriek werd begonnen, waren arbeidstijden van 80 uur in de week in het Broodbakkers-bedrijf geen uitzondering; — ook bij ons was het niet beter. De arbeid begon des avonds om 7 uur en duurde den nacht door tot 's morgens. Ook van Zaterdag op Zondag werd er gewerkt, opdat ook op Zondagmorgen versch brood kon worden afgeleverd. — Hierin kwam gelukkig spoedig verandering door overleg met de plaatselijke bakkers, en werd de levering van versch brood op Zondag gestaakt. Daardoor werd nu de arbeidstijd tot 72 uur verminderd. —

Het heeft jaren geduurd, voordat deze 72 tot 60 uur werd teruggebracht, maar door den toenemenden Koek- en Beschuit-omzet kon ten minste spoedig tot het vormen van een wisselploeg worden overgegaan. — Daardoor kwam de continuanachtarbeid te vervallen en kon nu *om de week* in den nacht worden gewerkt. Later hebben wij een drie-ploegen-stelsel kunnen invoeren, en werd de arbeidstoestand daardoor wel heel veel verbeterd.

Wel behielden wij noodgedwongen den zoogenaamden „langen nacht” van Vrijdag op Zaterdag, die met maar weinig tusschenpoozen 18 uur duurde, maar daar was nu eenmaal niets aan te veranderen.

Nu moet niet worden gedacht, dat alleen het personeel het zoo kwaad te verantwoorden had, ook *wij* als *patroons* waren vaak dag en nacht in de weer, en het gebeurde niet zelden, dat wij, in plaats van een gewone nachtrust te genieten, maar een paar uur op den divan in het laboratorium gingen liggen. — Het was daarom zoo noodig, omdat voor de fabricatie van de Beschuit 's nachts

Jubileumdoos Verkade's Bonbons voor genoodigden en de 2000 banketbakkers, die de feesttaarten leverden.

De Directeur A. H. VERKADE en familie bij aankomst op het feestterrein.

met het deegzetten al om één uur werd aangevangen, en wij zelf daar vaak bij moesten zijn. — Vlotte het niet, en viel de Beschuit niet uit, zooals wij dat wenschten, dan schoot de nachtrust er heelemaal bij in. Dat was natuurlijk niet prettig, maar het was noodzaak, en daarom gebeurde het, en niemand vond er iets vreemds in. Daarbij kwam, dat wij het vak moesten leeren, en onder de knie krijgen, en . . . moest de kwaliteit immers niet goed zijn?

Ja, zoo moest er in dien tijd wel hard gewerkt worden om de zaak er bovenop te houden, en, wellicht ook door het gegeven voorbeeld, werd dit door ieder met ijver en enthousiasme gedaan. — En, wat denkt Ge dat met die lange werktijden per week werd verdiend? — 10½ gulden voor een man, al kwam er voor de nachtwerkers nog 1 gulden bij; en 2½ tot 5 gulden gemiddeld voor een jongen of een meisje. — Dat is wel heel wat minder dan wat er tegenwoordig verdiend wordt, maar toen kon het niet anders en wij hadden ons er bij neer te leggen. Ik zeg — wij —, want met den baas ging het in verhouding net als met den werkmán.

En toch is mij, en velen met mij, die tijd lief en denken wij daaraan graag terug om de toewijding en de prettige samenwerking. — Dit alles wil natuurlijk niet zeggen, dat wij naar die tijden terugverlangen, — wij hebben ons thans aan andere levensomstandigheden gewend, die toen niet en nu wel mogelijk zijn. — Wij hebben steeds getracht aan materiele verbeteringen mee te werken, maar toch

is het goed om op een dag als deze die oude tijden nog eens in de herinnering terug te roepen, om de zegen van den arbeid, de levensvoldoening over het gepresteerde in het licht te stellen. — Men moet niet vergeten, dat ons aller harde werken van toen den lateren bloei en de betere arbeidsvoorwaarden van nu heeft mogelijk gemaakt. Mede daarom wil ik op dit feest een eeresaluut brengen aan dié mannen, die ook die vroegere tijden hebben medegemaakt, — die bij de 40 jaar en langer hun beste krachten aan de zaak hebben gegeven, en nog aanwezig zijn.

Het zijn de heeren:

E. Baars	C. Tanger
J. Klomp	K. Reuriks
P. v. d. Eng	D. Hart
T. v. Wijngaarden	J. Eyben
H. Mars	J. Visser
Joseph de Vries	P. Krom
G. Meyer	G. Schuitemaker
K. de Vries	

Alvorens nu een korte samenvatting te geven van de geschiedenis onzer zaak, die nog te lezen is in het toen uitgegeven feestnummer van onze KERN, past het mij allereerst diegenen te gedenken, die sedert 1926 van ons zijn heengegaan.

In de eerste plaats, onze oudste broer, E. G. VERKADE Jr., naast Vader de mede-oprichter van de zaak, die ons als oudste zoo meesterlijk door de eerste jaren heeft heen geholpen. Wij herdenken dankbaar de wijze, waarop hij ons van zijn rijkengest heeft meegegeven, waarvan

wij later zoo zeer hebben geprofiteerd. In 1926 kon hij wegens ziekte niet aanwezig zijn, en is hij, na ons geruimen tijd als Commissaris ter zijde te hebben gestaan, het jaar daarna van ons heengegaan. — Het verheugt ons, dat zijn echtgenoot, Mevrouw Verkade—van Gelder, die altijd met onze zaak meeleeft, in ons midden is.

In het daaropvolgend jaar verloren wij kort na elkaar twee van onze Commissarissen, de Heeren D. W. STORK en J. MUYSKEN, van wie vooral eerstgenoemde ons met zijn groote ervaring in moeilijke perioden belangrijke diensten heeft bewezen. Ook onze derde Commissaris, Jhr. Mr. H. SMISSAERT is eenige jaren geleden overleden. — Wij gedenken hen allen als vooraanstaande leiders van de Nederlandsche Industrie en als toegewijde vrienden.

Van het vaste personeel en de opwachtgeld-gestelden zijn in de laatste 10 jaren ook verscheidenen heengegaan, en wil ik onder hen in het bijzonder noemen onzen ouden getrouwen Hoofdboekhouder, den Heer H. VERKENNIS, die van den aanvang af de zaak tot 1917 heeft gediend en al dien tijd zijn beste krachten heeft gegeven.

Toen in 1906 de belangrijke gebeurtenis plaats greep, dat mijn oudste broer ons als leider verliet om in Delft Directeur van de Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek te worden, betekende dit voor mijn broer Anton en mij een heele ommekeer.

Het was een gelukkige omstandigheid, dat een jaar te voren een tweetal jonge

v.l.n.r.: Mevr. E. T. BRAAT-VERKADE; Mevr. H. J. C. VERKADE-VAN GELDER;
de Heer EDUARD VERKADE.

krachten, de Heeren VEEN en HOOGWOUT waren aangenomen, die al spoedig onze Procuratiehouders zouden worden, en dat ook de Heer VLAANDEREN reeds een paar jaar aan de Afdeling Reclame en Albums had meegewerkt. — Dit maakte ons het werk in die moeilijke dagen heel wat lichter, en vulden deze Heeren aan waar wij tekortschoten. — Bijzonder hebben wij het altijd gewaardeerd, dat wij door een goeden staf omringd waren, waartoe ongetwijfeld ook de Heer D. VISSER moet worden gerekend, die in 1908 mede de leiding van den Technischen Dienst in handen kreeg, en de Heer C. DUYTS, die in 1919 den Heer Verkennis als Chef de Bureau kwam vervangen.

Wij willen niet nalaten deze Heeren zeer in het bijzonder te bedanken voor allen steun aan de Directie bewezen, en voor de groote toewijding en liefde, die al die jaren aan de zaak zijn gegeven. — Het is ons daarom een vreugde, U, vijf Heeren, op dezen dag een herinnering aan te bieden, en wel een zilveren bord met inscriptie, hetwelk ik U gaarne van deze plaats wil terhandstellen, maar, voordat ik hiertoe overga, heb ik U, Mijnheer Veen en Mijnheer Hoogwout, een extra mededeeling te doen:

Ik weet bij ondervinding, dat het niet aangenaam is om in groot gezelschap al te veel te worden bejubeld, maar een

extra huldiging komt U beiden op dezen dag toch wel zeer bijzonder toe.

Deze extra huldiging zal kort zijn, en bestaat hierin, dat volgens het besluit in de laatst gehouden Commissaris-vergadering, U beiden den titel van *Onder-Directeur* is verleend. Wij verheugen ons over dit besluit bijzonder en hopen, het is ook de wensch van de jonge Verkade's, dat U beiden nog jaren lang voor ons gespaard moogt blijven, en wij nog jaren op Uwe hulp en Uwe gaven mogen blijven rekenen.

En nu zou ik U allen willen verzoeken Uw geschenk in ontvangst te komen nemen, terwijl de aanwezigen mij een genoeg doen deze Heeren met een luid applaus te huldigen. (Luid handgeklap.)

Ik gevoel behoefte om, alvorens verder te gaan, hier onzen Commissaris te begroeten, iets, wat ik in den aanvang niet afzonderlijk heb gedaan. Het heeft ons zeer verheugd, dat, toen wij in 1933 Commissarisloos waren, de Heer W. BRUYNZEEL op verzoek van ons, en mede op verzoek van de jongere Verkade's, zoo bereidwillig was als zoodanig op te treden. In den regel worden ouderen met grijze haren voor dit doel gekozen en aangezocht, maar wij hebben ondervonden, dat het den Heer Bruynzeel aan kennis en inzicht op zijn nog jeugdigen leeftijd niet ontbreekt. Wij brengen ook hem vandaag

onze hulde, en hopen dat hij nog jaren lang met ons en straks met de jongeren zal samenwerken.

Ik vertelde U van mijn Vader, die op rijpen leeftijd een *Broodfabriek* begon. Hij koos dit bedrijf, omdat hij twee vroegere bedrijven door de gewijzigde productieverhoudingen en levensgewoonten had zien verkwijnen. Hij wilde nu voor de derde en laatste maal een zaak beginnen, die langere levenskansen bood, want, zoo zei hij, brood zouden de menschen toch altijd wel blijven gebruiken. — Weinig kon hij toen vermoeden, dat deze Broodbakkerij, na heel wat zwoegen en strubbelingen, eerst zulk een vlucht zou nemen, en tot een omzet van 600 baaltjes per week zou uitgroeien, om daarna toch geheel teniet te gaan, als gevolg van andere inzichten en overheidsmaatregelen, met name de afschaffing van den Bakkersnachtarbeid, als onderdeel van de Arbeidswet door Minister Aalberse in 1920 ingediend en tot Wet bekrachtigd.

Tegen de eerste poging tot invoering van dit verbod hebben wij ons in 1912 met succes verzet, niet uit conservatisme, integendeel, wij waren er voorstanders van, dat aan de *onhoudbare* toestanden in het Broodbakkersbedrijf een einde zou worden gemaakt. — Maar het was o.i. een onbillijkheid, dat de last van deze Wet op dat gedeelte van het bedrijf werd gelegd, waar de beste toestanden heerschten, nl., het Grootbedrijf, ten bate van dat gedeelte, waar juist de toestanden een ingrijpen door de overheid noodzakelijk maakten, nl. — het Kleinbedrijf. — Daarbij beteekende een aanneming van de naar onze meening onjuiste Wet voor ons het stopzetten van ons toenmalig hoofdbedrijf: de Broodbakkerij, en zou met één slag vernietigd worden, wat met zooveel moeite en kosten tot stand gekomen was.

In 1920, toen wederom een nieuw voorstel tot afschaffing van den nachtarbeid in Broodbakkerijen werd voorgesteld, en deze Wet werd aangenomen, konden wij den slag beter verdragen, omdat wij ons tegen een volgenden aanval hadden gewapend, en wij er als het ware op hadden gerekend, dat wij vroeg of laat dit bedrijf toch zouden hebben op te geven. — Wij hebben ons daarom in volgende jaren extra toegelegd op de fabricatie van *Chocolade* en *Suikerwerk*, om het groote verlies weer gecompenseerd te krijgen.

Over de ontwikkeling van dit nieuwe bedrijf, dat eerst weer zijn kinderjaren moest doormaken, mogen wij niet ontvreden zijn. Onder de leiding en medewerking van den Heer JAN VERKADE zijn geleidelijk meerdere artikelen aan de fabricatie toegevoegd, en is thans de tijd gekomen, dat wij door ruimtegebrek verplicht zijn een nieuwe fabriek ten Zuiden van de Bakkerij „De Ruyter” te bouwen, die wij van de nieuwste machines zullen voorzien. — Wij hopen, dat wij dit nieuwe gebouw nog dit jaar voltooid zullen krijgen.

Met de fabricatie van *Biscuits* zijn wij in 1912 begonnen, in de hoop een gelijkwaardig product te kunnen maken als de toen veel gebruikte *Engelsche Biscuits*. Inderdaad is ons dit gelukt.

Mijn broer Anton wist vóór de oprich-

ting in het buitenland de noodige kennis op te doen, en is de import van het buitenlandsche product in latere jaren tot een minimum beperkt geworden, terwijl ook in de Koloniën de Verkade's Biscuits een leidende plaats innemen.

Wij spreken nog altijd van de „nieuwe Biscuitfabriek”, hoewel deze reeds in 1916 is gereedgekomen, ter vervanging van de aanvankelijk aan de Zaan gebouwde proeffabriek van 1912. — Toen dit nieuwe gebouw gereedkwam was er nauwelijks werk voor, gezien het tekort aan grondstoffen in de oorlogsjaren. Wel kregen wij nog wat meel om „Volksbiscuit” te bakken, maar dat was maar al te weinig om de groote nieuwe fabriek aan den gang te houden.

Zeër tot onze vreugde kregen wij toen plotseling een speciale opdracht voor het maken van een soort Scheepsbeschuit voor de Belgische bevolking achter het prikkeldraad, van de Commissie-FLESKENS, die ons de benodigde grondstoffen en kolen ter beschikking wist te stellen. — Het was door deze omstandigheid, dat wij in de jaren 1917 en 1918 ons personeel aan het werk konden houden, en zijn wij de Commissie-Fleskens daarvoor nog altijd zeer dankbaar.

Sedert is de Biscuitfabriek in den loop der jaren nog driemaal uitgebreid, en wel tweemaal in de laatste crisisjaren. Vandaar, dat wij thans in deze groote zaal kunnen bijeenkomen, welke als toekomstig Schaftlokaal is bedoeld.

Een jaar na het 40-jarig bestaan, dus

in 1927, is aan de JAN ROT-straat, zoo genoemd naar onzen machinist, den eersten man, die in 1886 in dienst genomen werd, de nieuwe *fabriek uitsluitend voor Groote Ronde Beschuit* gebouwd, een gebouw van 150 Meter lang en 38 Meter breed, waarin ook het kantoor is ondergebracht.

Deze geheel automatisch werkende nieuwe inrichting kan als een krachtig stukje werk worden gezien van onzen Heer VISSER, chef van den Technischen Dienst; er loopen daar maar weinig machines, die niet door hem zelf werden geconstrueerd en in werking gesteld. — Het bedrijf loopt nu veel regelmatig dan vroeger, hoewel de moeilijkheden van de deegbereiding en het samenstellen van de melanges nog steeds veel zorg vereischen.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken één man te noemen van de zoovelen, die ik zou willen toespreken, maar waarvoor de tijd ontbreekt, en dat is G. DIK, die als jongen van 14 jaar voor 2½ gulden in de week bij ons in dienst trad en nu een vooraanstaanden werkring bekleedt. Hij en zoovele anderen worden heden door mij dankbaar herdacht.

Het oude kantoor moest verdwijnen om ruimte te maken voor de *Expeditie* en later kon daardoor ook de *Koekbakkerij* worden vergroot, welke vergroting in 1931 tot stand kwam.

Ook de *Waxinefabriek*, welke onder persoonlijke leiding van mijn broer ANTON in een bescheiden behuizing op de Laurier-

gracht te Amsterdam in 1897 is begonnen, en in 1902 naar Zaandam in de thans nog bestaande fabriek is overgebracht, werkt nog steeds met volkomen succes en is na 1906 ook al eenige malen vergroot. In dat gebouw is nu ook het Laboratorium gehuisvest.

Het zal U wellicht interesseeren te hooren in welk tempo en in welk tijdvak de *uitbreiding van onze fabriek*, die met 18 man is aangevangen, heeft plaats gehad. De vloeroppervlakte van de fabriek bedroeg:

In 1886, het jaar der stichting 1300 M.²
 „ 1911, 25 jaar later reeds 8800 „
 „ 1926, bij het 40-jarig bestaan 22000 „
 en nu in 1936 met inbegrip van
 de Chocoladefabriek, die nu
 gereedkomt 40000 „

Wat de personeelsterkte betreft is deze, ondanks onvermijdelijke rationalisatie en meerdere toepassing van machines, toch steeds vooruitgegaan. — In elk der hierboven genoemde jubileumsjaren bedroeg zij:

In 1886 18 personen.
 „ 1911 250 „
 „ 1926 782 „
 en thans 1050 „

Hieronder is ook begrepen de ongeveer 150 man van het *Kantoor*, dat, in afwachting van de stichting van een afzonderlijk gebouw, zich in de nieuwe Beschuitfabriek bevindt. — Het bevat behalve de Afdeling Inkoop en Verkoop en de Directie, de *gewone* en *mechanische* Admini-

v.l.n.r.: de Heer J. W. VERKADE; de Min. van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, Prof. Dr. Ir. H. C. J. H. GELISSEN; de Comm. der Koningin in Noord-Holland, Jhr. Mr. Dr. A. ROËLL; de Heeren H. P. GELDERMAN C. Mzn. en Mr. A. N. MOLENAAR, Voorz. en Secr. van het Verbond van Nederl. Werkgevers.

Een groepje genoodigden.
In het midden de Heer W. BRUYNZEEL, Commissaris der Vennootschap.

stratie, den Technischen Dienst en de Album-Afdeeling.

Hier worden de Albumplaatjes geruild, die de Verkade's Fabrieken de laatste 30 jaar zoo populair hebben gemaakt bij het jongere en ook bij het oudere geslacht.

Wij behoeven slechts in herinnering te brengen de vele door ons uitgegeven albums over de flora en fauna van Nederland, die te zamen een rijke sortering populair-wetenschappelijke boeken van blijvende waarde vormen. — Schreef nog niet dezer dagen een Arnhemsch Dagblad: —

„Wanneer wij aan het Nederlandsch „koopmanschap winzucht zonder meer „zouden willen verwijten, dan zou de „kleurige daad van dezen Koekfabri- „kant, die zijn albums schiep als een „wonderdoos van schoonheid, hierte- „gen protest aantekenen. Zijn Album „blijft een wonderstoet van sprookjes, „een cultuurdaad van stijl! Meerdere „fabrikanten hebben de cultuur ver- „rijkt met min of meer gelukkige imi- „taties, maar VERKADE blijft als „pionier aan de spits.”

Aan dit ongevraagd attest behoeven wij niet anders toe te voegen, dan dat wij al deze jaren met groote liefde hebben meegewerkt om ook op dit gebied iets gaafs en artistiek goeds te brengen, wat van opvoedende waarde zou zijn voor het Nederlandsche volk.

Wij kunnen van dit onderwerp evenwel niet afstappen zonder de namen te noemen van het driemanschap, dat zoo enorm veel heeft bijgedragen tot den opbouw en

bovengenoemde populariteit dezer uitgaven.

Wel zeer bijzonder brengen wij Dr. THIJSSSE onze hulde voor den boeienden inhoud, dien hij aan de vele door hem geschreven albums wist te geven, en niet minder aan JAN VOERMAN en WENCKEBACH voor het maken van hun zoo artistieke plaatjesontwerpen. Hierbij komt den Heer Wenckebach nog een speciaal woord van waardeering toe als samensteller van de Albums gedurende de eerste reeks van jaren. Dat beteekende meer dan men zoo oppervlakkig zou denken, en zonder zijn goede zorgen zou dan ook menig Album niet op tijd zijn verschenen. Niet voor niets kreeg hij den naam van „deurwaarder”, — een naam, die, we mogen het wel zeggen, natuurlijk uit den mond van Dr. Thijssse kwam.

Ook hier is het de eensgezinde geest en groote samenwerking geweest, die dat heeft gebracht, wat de VERKADE-ALBUMS zoo waardevol heeft gemaakt, en ik wil dan ook naast genoemde Heeren alle andere medewerkers, inclusief drukkers en binders gedenken, die zich allen met zooveel toewijding van hun aandeel in het werk hebben gekweten.

Het spreekt wel vanzelf, dat een allengs vergroote productie en afzet van onze artikelen niet bereikt had kunnen worden, wanneer wij niet hadden gesteund op een zeer uitgebreiden kring van trouwe afnemers, die aan de Verkade's artikelen de voorkeur geven. Wij doelen hier eenzijdig op de particuliere verbruikers, die blijkens hunne briefwisseling met onze

Album-Afdeeling en onze artikelen, en onze reclame-uitgaven op hoogen prijs stellen, anderzijds op den grooten kring van Heeren *Winkeliers*, onder wie zich een aantal bevinden, die nu reeds langer dan 40 jaar in onze boeken voorkomen.

Wij waardeeren in hooge mate hun steun, en trachten aan die waardeering uiting te geven door:

onze leveringen zoo vlot en coulant mogelijk te doen zijn;
een behoorlijke winstmarge te stellen en er voor te waken, dat deze ook wordt gehandhaafd;
en ten slotte, door hen op verschillende wijzen, o.a. door een uitgebreide reclame-campagne in de bladen bij hun verkoop te steunen.

Wij hebben aan onze erkentelijkheid uiting gegeven, door heden bij al onze regelmatige winkeliers een feestgroet in huis te doen bezorgen, in den vorm van een taart, die, naar wij hopen, lekker zal smaken. Meer dan 2.000 banketbakkers zijn de laatste dagen met deze order in de weer geweest.

Een woord van hulde aan den Heer Hoogwout, die de uitvoering van dit geweldig stuk werk op zich durfde nemen, en tot uitvoering bracht, en aan Mejufvrouw De Lange, die hem hierbij zoo krachtdadig heeft gesteund.

Van de 17 *Broodslijters*, die als eerste debiteuren in onze boeken voorkwamen, is nog slechts één in leven, nl. C. WIJNGAARD, — die ik hoop dat hier aanwezig is. Ik zou hem in dit geval willen verzoeken even naar voren te komen, opdat ik hem de hand kan drukken en hem een couvert kan overhandigen.

Nog is mijn taak, om zooveel mogelijk ieder te herdenken, die er voor in aanmerking komt, niet afgeloopen. Reeds van den aanvang af, dat wij met Beschuit in bussen begonnen, hebben wij ons voor de groote steden van tusschenpersonen bediend. — Geleidelijk zijn deze veel later door toeneming van den omzet en van het aantal artikelen door eigen Bijkantoren vervangen geworden.

Wij verheugen ons zeer de Chefs van al onze Bijkantoren hier aanwezig te zien, die als voorposten van ons bedrijf zulk een belangrijke taak te vervullen hebben.

Een van de oudste Agentschappen is echter als zoodanig blijven bestaan, nl. de firma DONKER in Rotterdam. Ik herinner mij nog heel goed, dat de Heer Donker als onze Agent werd aangesteld; dat moet in de jaren 1891/92 zijn geweest, en had, als ik het wel heb, de bespreking met mijn Vader en mijn broer in het Laboratorium plaats, waar ik mij toen als pas-aangekomene ook bevond. — Dat was de Heer Donker Sr., maar nu is de Heer Donker Jr. hier aanwezig, wien wij hiermede onzen dank betuigen voor de zoo aangename en prettige samenwerking. Wij zouden gaarne ook U een blijvende herinnering aanbieden, en uiten hierbij den wensch, dat U nog jaren lang de leiding in Rotterdam zult blijven voeren. Mag ik U verzoeken even naar voren te komen om eveneens een zilveren bord met inscriptie in ontvangst te nemen?

Nu blijven de vijf jonge Verkade's nog over, aan wie ik een mededeeling

heb te doen, en tot slot een korte beschouwing over de laatste 10 jaar, maar vóóraf eerst nog een persoonlijk woord tot mijn broer Anton, mijn mede-directeur:

Beste broer,

Toen Ricus naar Delft vertrokken was, kwam spoedig vast te staan, dat jij voortaan de fabrieks- en ik de commercieele leiding in handen zou nemen. Nu, na zooveel jaren, kunnen we gerust zeggen, dat aan die sterke splitsing nooit is vastgehouden en dat wij *samen* leiding hebben gegeven aan het geheel.

Toch lag jou het technische meer dan het commercieele, en niemand was zoo handig in het regelen van den arbeid als jij, en in het bedenken van juist die kleine en weinig kostbare hulpmiddelen, die het werk zooveel gemakkelijker maken.

Maar daarnaast heb je steeds groote liefde getoond voor den socialen kant van het leidersvraagstuk. — Alle besprekingen met het Personeel en de Vakbonden werden steeds op vriendschappelijke wijze door jou gevoerd; — jij waart het, die in 1916 het initiatief nam tot het instellen van een Eerste en Tweede Kern, waardoor het — persoonlijk — contact tusschen Directie en Personeel werd versterkt. — Menige goede regeling is door jou tot stand gebracht en steeds ben je als pleitbezorger voor de Personeelbelangen opgetreden, wanneer financieele overwegingen een beletsel dreigden te vormen.

Bijzondere eigenschappen maakten jou verder uitermate geschikt voor de vele belangrijke functies, door jou vervuld, die niet direct in verband stonden met onze zaak. De tijd, door jou hieraan besteed, en uit den aard der zaak aan het werk in de fabriek onttrokken, kwam ons ten slotte dubbel en dwars ten goede.

Beste Anton, ik heb jou op dezen dag geen beter geschenk aan te bieden dan je te zeggen, dat ik buitengewoon dankbaar ben, dat de harmonie altijd tusschen ons is bewaard gebleven, en dat wij *samen* onze zaak hebben mogen leiden en groot zien worden.

Naast alle vooraanstaande medewerkers hebben ook de vijf jonge Verkade's in de jaren, dat zij in onze zaak werkzaam zijn, zich onderscheiden.

Ook zij hebben — de een langer, de ander korter, — zich gegeven aan de hun opgelegde taak, zich voor het leiderschap te bekwamen.

Ze hebben zich gevoegd in het in onze fabriek heerschende begrip van samenwerking, en de goede resultaten daarvan ondervonden en begrepen.

Er heeft in die jaren ook een vruchtbare wisselwerking plaats gehad. — Wij als Directeuren zijn hun leermeesters geweest, maar anderzijds hebben wij de laatste jaren veel geleerd van de nieuwe gedachten en opvattingen, die de jeugd eigen zijn, en die deze vóór heeft op de mannen met grijze haren, waartoe ook wij zijn gaan behoren. — In wezen is het zóó, dat de ouderdom de jeugd kan helpen, maar, dat ook de ouderdom nooit oud genoeg is om te leeren van de jeugd. — Ook *hier* het noodzakelijk *samengaan*, dat in de wereld niet kan worden gemist.

Zoo is er dus een tijd van voorbereiding

meegemaakt, en, waar geen van de vijf jongelui naar den voorrang wenschte te streven, uit overtuiging, dat de beste resultaten worden verkregen, wanneer ieder hunner dat deel der werkzaamheden op zich neemt, dat hem het best ligt, hebben wij gemeend niet langer te moeten wachten met hen ook *alle vijf* tot *Directeur* te benoemen, wanneer de Aandeelhoudersvergadering zich hiermede zou kunnen vereenigen.

Het verheugt ons, U te kunnen mededeelen, dat de laatst gehouden Vergadering van Aandeelhouders met algemeene stemmen het voorstel van Commissaris en Directie heeft aangenomen, waardoor zij op 2 Mei 1936, dus op dezen Jubileumdag — tot *Directeur* zijn benoemd. —

En nu wensch ik de Heeren Directeuren alle vijf nog even toe te spreken:

Het is voor ons, als Uwe mede-directeuren, die nu wel onzen langsten tijd zullen hebben gediend, een bijzondere vreugde U met deze benoeming op dezen dag hartelijk geluk te wenschen.

Ik wil de hoop uitspreken, dat U allen de groote verantwoordelijkheid, die hiermede op Uwe schouders wordt gelegd, zult gevoelen en verstaan, en ik hoop van harte, dat U de kracht zal worden gegeven, Uw voornemen — met Uw vijven één te zijn — en elkander het volle vertrouwen te geven, — ten uitvoer te brengen.

Persoonlijk ben ik er van overtuigd, waar de basis, waarop dit mogelijk is, U als het ware in 't bloed zit.

Wij hopen, dat ook de respectievelijke vrouwen het hare er toe zullen bijdragen, dat het gesloten verbond van Uw vijven Directeuren in stand wordt gehouden, en de onderlinge harmonie wordt bewaard en bevorderd, ook in verband met de zoovele gezinsbelangen, die hiermede zijn gemoeid.

Het is voorwaar een moeilijke taak de vrouw van een fabrikant te zijn, die als

devies moet voeren: „alles voor de zaak,” waarmee natuurlijk niet bedoeld wordt, dat daardoor de huiselijke belangen moeten worden verwaarloosd.

En, jongemannen, nu nog een enkel woord tot U. — Allereerst zou ik datgene, wat mijn Vader bij de oprichting van de zaak tot ons heeft gezegd, aan U willen doorgeven, namelijk:

„Is mijn voorbeeld goed, — volg dan mijn voorbeeld na.”

Persoonlijk zou ik daaraan willen toevoegen:

Sta sterk — moedig — en onbewogen in het doen van Uw plicht, en in datgene, wat recht en goed is.

Wees eerlijk tegenover Uzelf en anderen, en heb geduld met diengene, die niet onmiddellijk Uw motieven voor Uwe handelingen verstaat.

Heb verder den moed terug te keeren, wanneer Gij inziert verkeerd te zijn.

Begin Uw nieuwe functie met dankbaarheid en vreugde, en heb het vertrouwen — ja, — het zeker weten, dat uit het Goede alleen het Goede kan voortkomen.

En hiermede beëindig ik mijn toespraak tot U en wensch ik U voorspoed en vreugde met Uw werk voor Uzelf, en voor allen, die aan de zaak verbonden zijn.

Alle aanwezigen juichen staande de nieuw benoemde directeuren toe, waarna zij de gelukwensen in ontvangst nemen van hun familie, den Minister en den Commissaris der Koningin.

De heer FRANS VERKADE betreedt het podium en zegt:

„U zult ons wel willen toestaan namens ons vijven de directeuren te danken voor het vertrouwen en voor onze benoeming tot gezamenlijke directeuren van deze zaak. Ik dank U voor de woorden, die U daarbij tot ons gesproken hebt. Ik kan U verzekeren, dat wij zullen trachten deze woor-

De Heer en Mevr. KROESEN-v. d. STADT, daar achter links de Heer JAN VOERMAN, rechts de Heer E. C. WOLSHEIMER, Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië

den tot leidraad te maken van ons werk in de zaak en van ons geheele leven.

(Hartelijke toejuichingen.)

De Heer A. H. Verkade vervolgt:

Tot slot nog een enkele beschouwing over de laatste tien jaar:

Er is wel een zeer groot verschil te constateeren tusschen de eerste 5 jaar van economischen opgang, en de laatste 5 jaar van een schijnbaren ondergang.

In de eerste 5 jaar scheen het alsof alles mocht en kon; de volgende jaren brachten ons de vele Regeeringsbemoeiingen, werkloosheid, steun en wapengekletter, een tijd, als leefden wij weder in de oorlogsjaren, alleen met dit verschil, dat toen veel en nu weinig of niets wordt verdiend.

Velen in den lande hebben die rijke en gunstige jaren benut om voor komende moeilijke tijden te sparen. — Zoo hebben ook wij het noodige gereserveerd, dat wil zeggen, gespaard, wat nu onszelf, den arbeiders, den aandeelhouders en ook den Staat ten goede komt.

Het zijn deze besparingen, die het mogelijk maken, dat uitbreidingen en de noodige vernieuwingen hun voortgang kunnen vinden, wat anders wellicht veel moeilijker zou zijn geweest. — Het komt ons voor, dat door dit voorbeeld uit de praktijk wel zeer duidelijk wordt gedemonstreerd — het nut van het doen van flinke afschrijvingen, en het maken van reserveeringen — die thans medehelpen de crisis te bestrijden op de eenig afdoende wijze, namelijk, door het verschaffen van productief werk.

Een dergelijke voorzichtige, financieele politiek in het bedrijfsleven dient te worden aangemoedigd, in plaats dat hier tegen beletselen worden opgeworpen.

Inmiddels mogen wij op dezen dag wel zeer dankbaar zijn, dat ondanks malaise en crisis onze fabrieken nog steeds, ik mag wel zeggen — volop — aan het werk zijn, en dat wij de meesten van onze mannen aan het werk hebben kunnen houden, en ook geen kortere werken hebben behoeven in te voeren.

Dit te mogen constateeren, te midden van zooveel werkloosheid en afbraak, stemt ons tot dankbaarheid en ootmoed.

Wij beschouwen dan ook deze jaren, geestelijk gezien, als een tijd van leering, — een tijd van opbloei, waarin nieuwe denkbeelden zullen rijpen. — Het zullen deze denkbeelden zijn, die de zoo moeilijke tijden van tegenwoordig geleidelijk weer zullen doen eindigen, al schijnt die tijd nog ver af.

Een van deze vele denkbeelden zal volgens mij hebben te zijn, dat men het werk weer gaat begeeren om het werk zelf. — Dat het dus weer een vreugde wordt om te *mogen* werken, en dat niet in de eerste plaats wordt gevraagd naar de belooning, maar dat men gaat leeren inzien, dat deze automatisch voortvloeit uit — en mogelijk gemaakt wordt door — de diensten, die men aan de onderneming — dan wel aan de samenleving — bewijst.

Laten wij, zooals wij hier met elkander te zamen zijn, den wensch uiten, dat het ons gegeven mag worden, dat het in de toekomst mag gaan als het nu gegaan is, en dat, wanneer wij de fakkel hebben

v.l.n.r.: de Heeren Ir. J. H. J. HUYGENS, hoofdinspect. v. d. Arbeid, 6e district, en Dr. W. L. GROENEVELD MEYER, Adm. van de afd. Binnenl. Dept. H. N. en S.

overgegeven, deze nog meer zal oplaaien, en licht zal blijven verspreiden, tot ons aller heil!

Ik heb gezegd.

De hartelijke toejuichingen, welke op deze rede volgden, waren sympathiek, maar zij mochten niet te lang duren, want Z. Exc. Minister GELISSEN zou de tweede spreker zijn en na den Minister waren er nog zooveel, die hun gevoelens met woorden zouden vertolken.

De Minister besteedde het podium en met vaste stem, beheerscht, sprak de jeugdige bewindsman, als iemand, die weet dat hij wat te zeggen heeft:

Z. E. Minister Gelissen.

Toen ik, Heeren Verkade, Uwe uitnodiging kreeg, op dezen gedenkwaardigen dag mede aanwezig te willen zijn, heb ik, U weet het, spontaan ja gezegd. Helaas heb ik Uw zoo gulle uitnodiging om ook aan de lunch mede aan te zitten, niet kunnen aannemen. Dit is geen onwil, het is ook niet dat ik niet gaarne zou blijven, maar helaas tijdgebrek heeft mij genoopt dit te weigeren.

Waarom ben ik dan zoo gaarne hier in Uw midden? Als ik geweten had, wat U ons zooeven gezegd hebt, als ik deze les van te voren had gehoord, ik zou zeggen, dan was ik nog liever gekomen. Want wat U ons hier hebt meegedeeld, ons jongeren — en ik reken mij nog niet tot de ouderen — is een stuk groote levenswijsheid, als ik in mijn leven nog zelden heb gehoord. Dit is de bezonken ervaring van den ouderen en toch nog jeugdigen denker. U hebt al degenen, die dit hebben mogen aanhooren, zeer gediend en ik ben overtuigd, dat, als dit straks gedrukt zal zijn,

dit werk, deze geschiedenis van één groote familie, niet alleen van een fabriek, maar van een familie, het aan velen tot leering zal strekken.

Geachte Heer Verkade! Dames en Heeren. Gij weet, dat het vraagstuk der industrialisatie op dit oogenblik in het brandpunt der belangstelling staat. En waarom? Omdat wij er allen van overtuigd zijn, hoe belangrijk en hoe nuttig de andere takken van bestaan voor onze volkshuishouding ook mogen zijn, dat op den duur het grootste deel van alle Nederlanders, die een beroep uitoefenen, zijn bestaan in de industrie moet vinden. Gij weet, dat op dit oogenblik de verhoudingen reeds zoo zijn, dat wij van Nederland kunnen spreken als zijnde een industrieland. De cijfers, U allen bekend, maar ik wil ze toch nog even herhalen, geven dit ondubbelzinnig aan. 40 % van al degenen die een beroep uitoefenen verdienen hun inkomen in de industrie, 22 % in den landbouw, 12 % in den handel, 9 % in het verkeerswezen. Gij ziet uit deze cijfers van hoe groote en van hoe enorme beteekenis de nijverheid voor ons land is, al is het dan met alle nijverheid op dit oogenblik lang niet gesteld zooals Uw oudste directeur zoo gelukkig was te zeggen van deze industrie.

Het is dan ook daarom, Dames en Heeren, dat het vraagstuk der industrialisatie de voortdurende aandacht der regeering heeft, al zou de Regeering blij zijn, als zij zoo weinig aandacht aan alle industrieën zou behoeven te schenken als zij aan deze industrie behoeft te schenken.

Gij weet, er is een onderzoekingsdienst in het leven geroepen; de economische voorlichtingsdienst is gereorganiseerd en de hoop bestaat, dat er binnenkort een financieringsmaatschappij komt, alle inrichtingen, waar U misschien wel eens naar gekeken hebt, maar die U gelukkig nog niet noodig hebt.

Het gaat met de industrie heel vaak als met het leven van de menschen. Menschen worden geboren, menschen sterven. Zoo was het ook 50 jaar geleden met de toenmalige fabriek van patentolie, gedirigeerd door Uw vader. Deze fabriek maakte een artikel, dat, ten spijt moet ik misschien zeggen, van nieuwe uitvindingen op het gebied van de verlichting, niet meer noodig, althans niet meer in die mate noodig was. Gij hebt toen de bakens verzet en Gij hebt begrepen, dat als er een nieuw artikel noodig is en gemaakt moet worden, dat Gij naar een nieuw artikel moest zoeken. Wij hebben ook toen den invloed gezien van de natuurwetenschappen, die altijd in tweeërlei richting in onze nijverheid werken: eenerzijds doen zij industrieën verdwijnen, doen zij bepaalde procédés veranderen — wat ook in deze onderneming tot uitdrukking komt, en anderzijds scheppen zij nieuwen arbeid. Zoo zien wij industrieën sterven, procédés in de fabriek veranderen, nieuwe industrieën opkomen, nieuwe procédés ontstaan.

De geschiedenis, die U zoo juist aan ons oog hebt doen voorbijgaan, Mijnheer Verkade, bewijst, dat Gij de teekenen van die ontwikkeling der natuurwetenschappen hebt begrepen, dat Gij op tijd de bakens hebt verzet en dat Gij steeds op tijd de bakens zijt blijven verzetten. Ik

De oudste Directeur spreekt de vijf nieuwbenoemde Directeuren toe.

Eerste rij v.l.n.r.: Mevr. H. J. C. VERKADE—VAN GELDER; Mevr. J. A. E. VERKADE; DE HEER J. A. E. VERKADE; Minister GELISSEN; Jhr. Mr. Dr. ROËLL

ben er van overtuigd, dat het ook mede daaraan te danken is, dat Gij thans een zoo uitstekend geoutilleerd, zoowel technisch als commercieel, bedrijf het Uwe mag noemen.

Als wij den naam Verkade uitspreken, dan komen direct gedachtenassociaties bij ons op, en niet alleen bij mij, ik mag zeggen bij het kleinste kind, dat pas leert eten en bij den grijsaard, die nog juist kan bijten. (Gelach.) Wij denken dan allen aan Uw producten en als wij er aan denken, denken wij er goed over. Als wij den naam Verkade hooren, denken wij aan koek en beschuit en biscuit en chocolade en suikerwerk en bonbons en Waxinelichten. Er is een associatie tusschen al deze producten en den naam Verkade. En ik kan mij geen betere propaganda denken dan juist deze gedachtenassociatie, als men den naam Verkade uitsprekt, en tegelijk denkt aan zijn producten, wil zeggen dat zij goed zijn, dat U een goede verkooppolitiek hebt gevoerd en dat de prijzen zoo zijn, dat iedereen voor dien prijs Uw waar gaarne wil hebben.

Maar als wij den naam Verkade uitspreken, denken wij ook aan iets anders. Ik zou zeggen, aan iets nog hoogers, aan iets nog edelers en dat is aan het vele goede, dat Gij niet alleen commercieel en technisch hebt tot stand gebracht, maar ook en vooral aan zooveel, dat Gij op sociaal gebied hebt verricht. Toen ik het

De Heer FRANS VERKADE bedankt namens de nieuwe Directeuren.

voorrecht had in het blad „De Kern” een blik te mogen werpen, kon ik daarin zien, dat Gij een goed collectief contract hebt voor Uw arbeiders, dat Gij een weduwen- en wezenfonds hebt. Toen ik vroeg of de gelden van dat fonds in de fabriek waren belegd, werd mij geantwoord: Neen. Ook weer iets, dat zoo uitstekend is. Wij hebben juist den laatsten tijd kunnen zien, hoe gevaarlijk het is voor de arbeiders, indien het wel en wee van hun toekomst, van hun ouden dag, verbonden wordt met een fabriek, hoe goed die op dit oogenblik ook moge gaan. Uw weduwen- en wezenfonds is elders belegd. Wij hebben de débâcle kunnen zien van weduwen- en wezenfondsen, die in de bedrijven zijn belegd geweest.

Gij hebt, om het contact met deze groote familie te behouden, een „contactkern” en als oud-fabrieksdirecteur weet ik, wat het zeggen wil het contact met zijn menschen te behouden. Ik heb wel eens hooren zeggen: „Een goed bedrijfs-leider moet hebben een hoofd, een hart, een vuist.” Maar ik heb ervaren, dat als men zijn hoofd en zijn hart goed gebruikt, men de vuist practisch niet noodig heeft. En zoo zal het zeker bij U zijn. (Daverend applaus.)

Het is eigenlijk, Dames en Heeren, niet alsof wij ons bevinden op een 50-jarig jubileum van een industrie, maar het is alsof wij een gouden familiefeest vieren.

De Directeur J. A. E. VERKADE tijdens zijn redevoering.

De Minister speldt den Heer A. H. VERKADE het onderscheidingsteeken van Officier in de Orde van Oranje Nassau op de borst.

De vele persoonlijke woorden, Mijnheer Verkade, die Gij tot de Uwen hebt gericht, hebben op mij den indruk gemaakt en mij de overtuiging bijgebracht, dat Gij medevoelt, niet alleen met Uw familie op de eerste rij, maar met allen op de andere rijen. Gij hadt voor allen, voor de ouden van dagen, en voor de jongeren, en voor Uw aanstaande opvolgers, een uit het hart komend, vaderlijk woord. Gij hebt daar allen mee getroffen en ik schaam mij niet het te zeggen: toen de vijf jonge directeuren hier voor U stonden, kreeg ik de tranen in de oogen! Dat moment zal ik en dat zullen alle aanwezigen en dat zult U nooit vergeten! Ik ben er van overtuigd, dat de woorden, onder deze omstandigheden tot hen gesproken, hun steeds zullen bijblijven. En als zij dan straks niet meer den wijzen raad van U en Uwe broeder kunnen hooren, zal de gedachte-nis aan dit moment hun een teeken, een steun, een lichtpunt zijn voor hun geheele leven.

Er waren nog zooveel aardige persoonlijke momenten in Uw toespraak. Toen Gij sprak over de nachten, die Gij geslapen hebt op een divan in de fabriek, heb ik bij mezelf gedacht: Ik heb ook wel eens een nieuwe fabriek in bedrijf moeten zetten en ik weet wat dat zeggen wil, als niet alle machines in elkaar passen en niet alles wil zooals de bedrijfsleider het gaarne ziet, en wat het beteekent om alles voor elkaar te krijgen. Dan kan men, als men hart heeft voor zijn zaak en liefde heeft voor den arbeid, waarvoor men staat, niet naar huis gaan, maar dan blijft men, waar men zijn moet en blijft men op zijn post. Dit wekte herinneringen bij mij op uit het jaar 1926, toen ik in een plaats in de buurt van Dresden een fabriek bouwde en ik een slaapkamer in de fabriek had gemaakt van oude zakken. Ik kan dus goed met U meevoelen, hoe U er toe kwam om niet thuis maar in Uw bedrijf te slapen.

Wat mij vooral getroffen heeft, toen ik het relaas las van Uw 40-jarig jubileum, was dit. Gij hebt de oudsten der Uwen tot U geroepen, Jan Rot, den man, die de machines, die het hart van het technisch bedrijf dirigeerde. Gij hebt dezen man medegedeeld, dat het H.M. de Koningin had behaagd hem te onderscheiden. Het is mij nu een voorrecht om thans aan U, Mijnheer Arnold Hendrik Verkade, die het hart zijt van het commercieele bedrijf van deze fabriek te kunnen mededeelen, dat het H.M. de Koningin behaagd heeft, U te bevorderen tot Officier in de Orde van Oranje Nassau!

* * *

(De Heer Verkade wordt door de aanwezigen staande met langdurig en krachtig applaus toegejuicht).

Onder hartelijke instemming van allen spelde de Minister daarna den Heer Arnold de versierselen van Officier in de Orde van Oranje Nassau op de borst. De vreugde was algemeen, de dankbaarheid niet minder.

Daarvan getuigde de Heer Verkade in zijn woord van dank aan onze geëerbiedigde Vorstin, waarin hij tevens de gevoelens vertolkte van allen, die bij Verkade's Fabrieken zijn betrokken:

De Heer A. H. VERKADE met de nieuwbenoemde Onder-Directeuren.

Dankwoord van den Heer A. H. Verkade.

Het is voor ons heden zeker wel de grootste verrassing, die ons te beurt kan vallen en zijn wij voor die hulde buitengewoon erkentelijk en Hare Majesteit hoogelijk dankbaar.

Ik gevoel deze decoratie als een bewijs van belangstelling en waardeering voor alles, wat in deze 50 jaar is gepresteerd en tot stand gekomen. Ieder, die daaraan heeft medegeholpen, is door deze decoratie evenzeer gehuldigd, gelijk de roeiers van de oude of de jonge acht worden onderscheiden, wanneer na de overwinning de krans om de schouders van den stuurman wordt gelegd! De erkenning en hulde, die ons heden door Uw toedoen, Excellentie, te beurt valt, zal ons een aansporing zijn om op gelijke wijze voort te werken en de gemeenschap te dienen.

* * *

Nauwelijks waren de hierop volgende daverende toejuichingen voorbij, of Zaan-dam's Burgemeester, de Heer K. TER LAAN, nam het woord:

Burgemeester K. ter Laan.

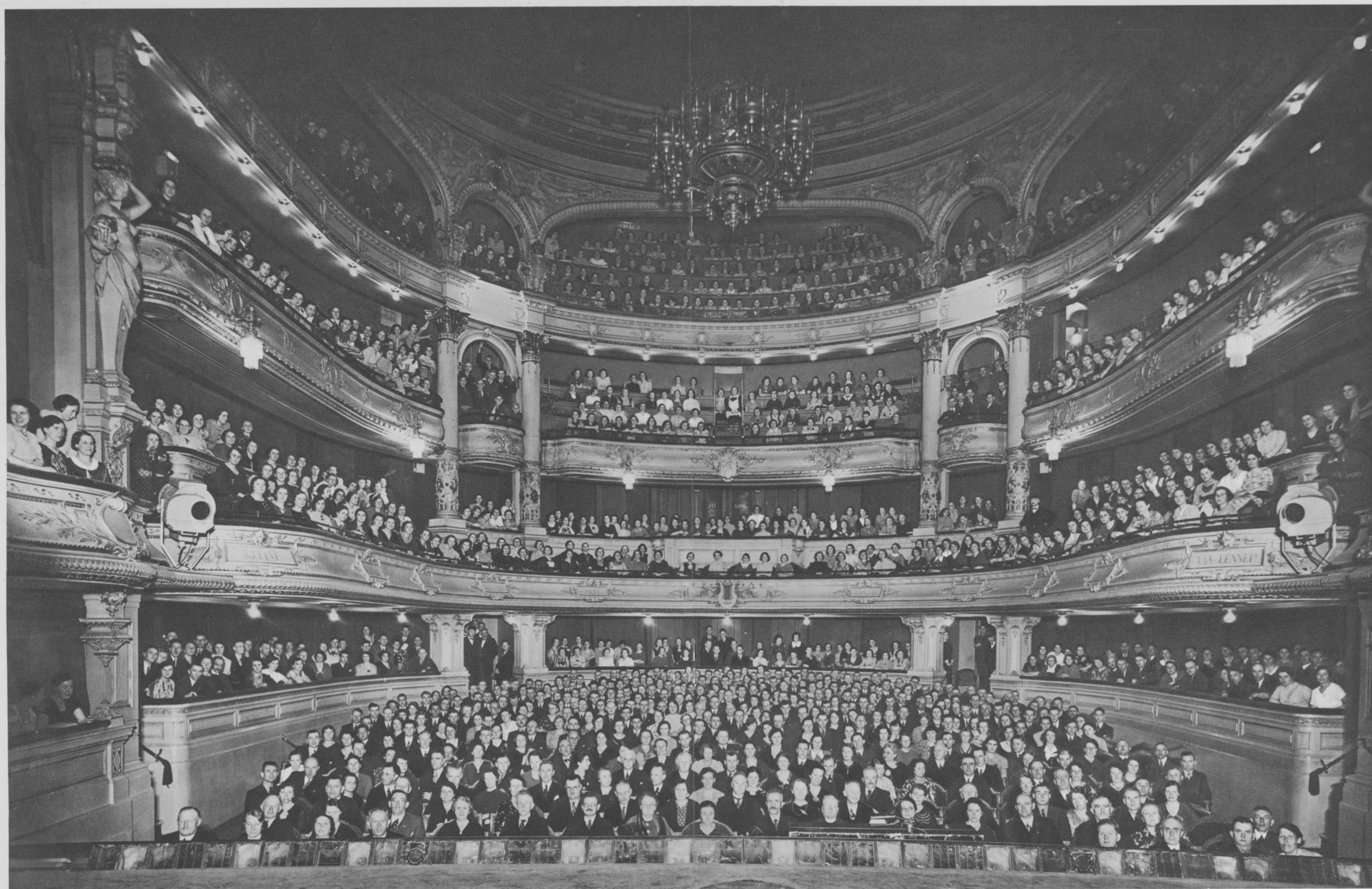
Ik heb op dit oogenblik het zeldzame voorrecht de eerste te mogen wezen, die de firma Verkade in den persoon van den directeur Arnold Verkade van harte in het openbaar mag gelukwenschen met de hooge Koninklijke onderscheiding, die hem zoo juist is ten deel gevallen. Ik doe dit van ganscher harte en U hebt uit het applaus bemerkt, hoezeer allen daarmee instemmen.

Ik begin met een woord van dank, in de eerste plaats voor Uwe uitnoodiging aan het gansche college van B. & W. en in de tweede plaats voor de woorden van waardeering ten opzichte van het

Zaandamsche gemeentebestuur, zoo straks door den oudsten directeur geuit. Ik kan hier onmiddellijk aan toevoegen, dat ook het gemeentebestuur in de betrekkelijk lange reeks van jaren, dat ik het voorrecht heb gehad in deze stad te werken, meermalen gelegenheid had met groote waardeering te denken aan U en de Uwen, wanneer wij de een of andere zaak hadden op te knappen. Gelijk U bekend is en gelijk ik in het openbaar mag zeggen, was er nooit een enkele zaak in deze meer dan 20 jaar tusschen de firma Verkade en de Gemeente Zaan-dam, die niet tot stand is gekomen en die niet goëd tot stand is gekomen.

Van ganscher harte sluit ik mij aan, bij hetgeen zooeven de Minister heeft getuigd, maar daarnaast heeft de burgemeester een eigen woord te spreken, voornamelijk op dezen dag van vreugde.

Ik herinner mij, hoe wij 10 jaar geleden ook te zamen waren en ook opgewekt en blij hebben feestgevierd, maar toch niet zooals nu. U, mijnheer Verkade, hebt duidelijk in het licht gesteld, wat deze laatste 10 jaar voor een bedrijf als het Uwe beteekenen. Voor ons buitenstaanders komt daar een andere indruk bij en wel déze, dat wij met U verschillende personen missen, die in den loop der laatste 10 jaar ons door den dood zijn ontvallen. Maar tevens dat wij als buitenstaanders hebben gezien, hoe het jonge geslacht, met name de 5 jonge directeuren, in die 10 jaar zijn opgegroeid. Nu is het mij een geluk dat ik deze 5 nieuwe directeuren na U kan toespreken, in de hoop, dat het woord door U gesproken en door een vertegenwoordiger van deze 5 gesproken, — dat woord van blijdschap op dit oogenblik en dat woord van vertrouwen in de toekomst —, ten volle bewaarheid moge worden tot heil van deze zaak en van de gemeente. In de eerste plaats mijn gelukwenschen aan al deze vijf jonge directeuren.

FEESTVOORSTELLING IN DEN STADSSCHOUWBURG TE AMSTERDAM OP 12 MEI 1936.

De gemeente Zaandam verheugt zich. Ik mag het woord „gemeente” uitspreken zonder eenige beperking. Wij hebben de vlag geheschen op het stadhuis, wat helaas in deze gemeente niet zoo bijzonder vaak gebeurt. Maar wij hebben het gedaan in de gedachte, dat wij daarmee handelden in den geest van de gansche bevolking, een overtuiging die na het gehoorde van hedenmorgen nog is versterkt.

Ik kom met een hartelijk woord, dat de zaak in de voor ons liggende jaren wel moge gaan en moge toenemen in bloei, en dat zij in het zakenleven de plaats moge innemen, die de firma Verkade inneemt in de stad Zaandam. Ik hoop, dat de nieuwe directie hetzelfde voorrecht moge hebben, dat de beide directeuren genoten gedurende het geheele bestaan van de zaak, om persoonlijk geacht en geëerd te zijn in de gemeente hunner inwoning, en zooals de Minister terecht zeide, bekend en bemind te zijn en om de waar en om de ideële werking, die van de firma uitgaat in het gansche land. Ik hoop, dat deze goede eigenschappen van de zaak hoe langer hoe beter aan ieder bekend zullen worden, en dat U voor de groote moeilijkheden, waarvoor zoo menig een staat in ons land, zult worden gespaard. Ik hoop tevens, dat de woorden van den Minister werkelijkheid zullen worden, dat het ideaal waarvan U bij Uw werk zijt uitgegaan, namelijk dat de firma er niet is voor de firmanten alleen, maar om het geheel van het personeel, ja goed beschouwd om het geheel van de bevolking, — dat dit ideaal U moge sterken in de toekomst en Uw zaak tegelijk groot moge houden en groter moge maken! Want wij weten allen in Zaandam: het mooie is het vele sociale werk. De Minister wees reeds op de bestaande fondsen en veel sociaal werk, dat wij door eigen aanschouwing beter kennen. De zaak is er dan ook voor het personeel en voor de geheele gemeenschap, — is een onderdeel van de gemeenschap.

Waarmee ik besluiten wil, is precies andersom als waarmede de Minister besloot. Die kwam met een hooggewaardeerd geschenk. Bij mij is het net andersom en kom ik bedanken voor de geschenken, die de firma bij dit jubileum heeft uitgedeeld aan de gemeenschap, waarover ik zoeven sprak.

Aan het bij ons zoo bekende Laan-Fonds, bestemd voor bevordering van studiebelangen van Zaanse jongelui, heeft de firma een bedrag van f 5000.— toegeacht. Een zelfde bedrag is geschonken aan het Werkloosheidsfonds „Zaanstreek”, dat zich bezighoudt met de vakontwikkeling en tewerkstelling van de vele werkloze jongeren in onze streek. Het is U misschien nog niet bekend, dat de gemeente Zaandam voor dit werk een leegstaand fabrieksgebouw zal aankopen, waarin vakcursussen kunnen worden gegeven, zoodat deze mooie gift prachtig te stade komt!

Dan heeft de firma een som van f 10.000.— beschikbaar gesteld voor de Vereniging „Armenzorg”, die een verkeerden naam draagt, maar goed werk doet, en tracht om de menschen in staat te stellen om hun werk in de Maatschappij voort

te zetten onder de bestaande moeilijke omstandigheden. Het geld is dan ook zeer welkom en zal goed besteed worden.

Ten slotte nog een gave van f 10.000.— aan de Zaanlandsche Kamer van Koophandel, met de bedoeling, dat hieruit credieten worden verstrekt aan kleine zakenlieden, die op andere wijze geen geld kunnen krijgen. De plannen hiertoe zijn nog niet geheel uitgewerkt, doch zullen met behulp van deze mooie gift zeker verwezenlijkt kunnen worden.

Behoef ik er nog iets bij te zeggen? Deze jubileumsgiften toonen zoo zeer den geest Verkade, zooals deze spreekt uit de albums, de fondsen, de dingen voor het personeel, het optreden in het publiek, dat zonder twijfel niet alleen het groote bedrag der schenkingen waardeering zal vinden, maar de mooie geste aan de geheele gemeente en de geheele streek die klank geeft, waarop de naam VERKADE recht heeft! (*Langdurige toejuichingen.*)

— Zoo kom ik tot een slotwoord, woorden van innige hulde, een gelukwensch aan de beide oudste directeuren, die bijkans 50 jaar hebben gewerkt, — aan de jonge directeuren, die nu een deel van hun werk overnemen, — aan de twee nieuwe onderdirecteuren, die hen terzijde staan, — aan de personen, die genoemd zijn en niet genoemd zijn, — en als het wezen mag, ook een gelukwensch aan de gemeente Zaandam, die blij en trotsch mag zijn deze onderneming binnen hare grenzen te hebben. Het ga de firma Verkade en allen, die er aan verbonden zijn, goed tot in lengte van jaren! (*Daverend applaus.*)

De commissaris der Verkade's Fabrieken, de Heer W. BRUYNZEEL, gewaagde van het grootsche werk, dat hier tot stand werd gebracht, maar dat, getuige de expansie, nog steeds niet zijne voltooiing had gevonden:

*Toespraak van den Heer W. Bruynzeel,
Comm. der Vennootschap.*

Geachte Directie,

Ik wensch U en allen die met U hebben samengewerkt van harte geluk met dit jubileum. Dit vijftig-jarig bestaan is op zichzelf al een felicitatie waard. Maar vooral de manier waarop Verkade's fabrieken deze 50 jaar gewerkt hebben, wat ze in deze 50 jaar bereikt hebben, de omvang die het bedrijf in deze 50 jaar genomen heeft, en de geweldige vitaliteit en het aanpassingsvermogen, waarmee U de zaak heeft geleid, daarvoor zal iedereen bewondering hebben.

Het feit, dat in dezen crisistijd de biscuit-fabriek uitgebreid moest worden en een nieuwe chocoladefabriek gebouwd wordt, is daarvoor wel het beste bewijs.

U sprak met groote waardeering en dankbaarheid over de gedachte, die Uw Vader U heeft nagelaten.

Ik heb een groote bewondering voor de manier waarop U deze gedachte 50 jaar heeft vastgehouden, doorgezet en doorgewerkt, zoodat zij niet meer van Verkade's fabrieken te scheiden is. Ik bedoel deze geest van samenwerken voor een gemeenschappelijk doel, waarbij het er niet alleen om gaat dat het bereikt

wordt, maar ook hoe het bereikt wordt, waarbij het er niet toe doet wie het doet, als het maar gedaan wordt, en als de gedachte, die er achter zit, maar zuiver en waar is. Waarbij het niet in de eerste plaats om de belooning gaat maar waar het gaat om het werk zelf.

U heeft bewezen, dat een dergelijke opvatting leidt tot iets grootsch. Deze geest heeft ook gemaakt, dat ik deze paar jaar met zooveel plezier mijn functie heb kunnen waarnemen, waarvoor ik U hartelijk dankbaar ben.

En ik hoef U eigenlijk niet te vertellen, dat het feit, dat de pas benoemde directeuren zoo doordrongen zijn van deze gedachte, gemaakt heeft, dat wij met zoo'n groot vertrouwen de volgende 25 jaar tegemoet zien.

Ik wil U nog hartelijk danken voor de vriendelijke woorden, waarmee U mij zoo juist begroet heeft.

Uw bedrijf en de wijze waarop het beheer gevoerd wordt, waren reeds lang een voorbeeld voor mij. Het deed mij dan ook twee jaar geleden meer vreugde dan ik U zeggen kan, dat U mij plotseling in de gelegenheid stelde als commissaris hieraan te mogen medewerken.

Uw welkomstwoorden 2 jaar geleden waren hartelijk, maar dat U mij na deze 2 jaar nu op een dergelijke manier toesprekt, doet mij heel veel genoegen en het geeft mij de hoop, dat ik nog lang met de directie zal mogen samenwerken. (*Applaus.*)

* * *

Het was reeds bij twaalfen, toen de nestor der Zaanse industrieelen, de heer E. G. DUYVIS Tzn., gelegenheid kreeg om hulde te brengen aan den stichter der zaak, wijlen den heer E. G. Verkade Sr. De heer Duyvis, die ondanks zijn 83 jaren, nog zoo in alles meeleeft met wat er in de zakenwereld gebeurt, deed dit op eenvoudige wijze, geheel in overeenstemming met zijn sympathieke persoonlijkheid. Hij sprak als volgt:

De Heer E. G. Duyvis Tzn.

Het spreekt vanzelf, dat, waar ik hier tot de oudsten in dit gezelschap behoer, ik een enkel woord in het midden wil brengen. Dan spreekt het ook vanzelf, dat mijn gedachten teruggaan tot een ouderen tijd. Ik wil in geen opzicht tekort doen of achterstaan in achting, die ik heb voor de Directie en voor allen die aan de zaak van de Firma Verkade verbonden zijn. Maar toch, mijn leeftijd brengt mee, dat ik verder terugkijk en dan denk ik onwillekeurig aan de oorzaak van die energie en de oorzaak van die energie ligt zeker bij de personen zelf, ligt zeker in het aanpakken van een zaak, maar die oorzaak ligt voor een niet gering deel in de opleiding, ligt voor een niet gering deel in de afstamming van de heeren Verkade.

Zoo kom ik er toe te denken aan den ouden heer E. G. Verkade. Ik heb de groote eer naar zijn Vader en naar hem genoemd te zijn. Ik heb het altoos als een groote eer beschouwd. Ik herinner mij in den ouden tijd hoe de heer Verkade werkte. Voor mijn tijd, toen hij zelf nog

een jonge man was, pakte hij een zaak aan, hier aan de Zaan, een zaak zeer in verval: een patentoliefabriek. Maar in zijn jonge jaren reeds ontwikkelde zich en kwam aan den dag, de kracht, de energie, de ware opvatting in zaken, in de kleine zaak, die hij aanpakte. In een minimum van jaren wist hij die zaak op te werken tot een die genoemd werd en in verdere jaren kwam het zoover, dat zijn naam en zijn fabriek en zijn fabrikaat niet alleen in het land, maar ver in het buitenland met eere werd genoemd. Het was een patentoliefabriek van Verkade, bij enkele ouderen zeker nog wel bekend. Ik herinner mij dat zeer wel. Die fabriek, die goed ging, werd op een gegeven oogenblik door brand vernield. Dat was een groote slag voor den heer Verkade, midden in het bedrijf. Hij overwoog, wat hem te doen stond en hij overwoog, dat patentolie een artikel was, dat misschien nog wel eenigen tijd kon bestaan, maar door de electriciteit en petroleum zou er aan dit artikel een einde komen. Hij besloot de fabriek niet weer op te bouwen. Toen stond de man voor een groote moeilijkheid. Hij besloot te Amsterdam een pakhuis te huren van een makelaar in olie. Er werd een nieuwe zaak opgericht en die zaak groeide binnen korten tijd tot een belangrijke zaak. Hij voelde, dat hij de man niet was in een dergelijke zaak werkzaam te wezen. Hij was industrieel in hart en nieren en in deze zaak vond hij geen voldoening. Hij liet de zaak over aan een ander, die haar naderhand met vrucht voortzette.

Toen kwam de groote moeilijkheid. Hij wilde wat anders beginnen. Maar wat? Toen gebeurde er iets, waardoor ik het grootste respect heb voor dezen man. Hij zonderde zich af. Hij ging stil leven in Breukelen en ging daar rustig overwegen wat hem te doen stond. Een aantal plannen kwamen hem voor den geest, maar bij nader onderzoek werden zij verworpen. Totdat hij op een gegeven oogenblik er toe kwam te zeggen: Een broodfabriek aan de Zaan, waar dit artikel nog niet werd gemaakt; maar eigenlijk werd in geheel Noord-Holland het brood nog niet in een fabriek gebakken. Dat zou wat zijn! Ernstig werd de zaak overwogen. Dat behoef ik niet te zeggen, want ieder die den ouden heer Verkade kende en die den geest kende, denzelfden geest als van hen, die hem zijn opgevolgd, weet, dat de heer Verkade niet over één nacht ijs ging en doordrong tot in de kleinste bijzonderheden. Zoo gebeurde het ook hier. Ik herinner mij heel goed, dat hij lachende zei: „Een bakkerij opzetten, dat gaat zoo gemakkelijk niet.” Maar de heer Verkade heeft bewezen, dat hij niet iemand was van gewone structuur, maar dat hij boven anderen stond, want de zaak lukte wel. Die broodfabriek ontwikkelde zich verder en verder en op dit oogenblik zien wij het groote complex, dat het gevolg is van zijn energie.

Er kwam een tijd, dat het brood eigenlijk niet meer in fabrieken gebakken kon worden door de maatschappelijke maatregelen, die genomen werden. Gelukkig had de heer Verkade opvolgers, die direct begrepen wat er dan wel te doen was en die broodfabriek veranderde langzamer-

De Heer J. A. E. VERKADE toont een der zilveren schotels door het Comité aan beide Directeuren aangeboden.

De vervaardigster van het geschenk van het personeel, Mevr. NEL KLAASSEN, te midden van het huldigingscomité, v.l.n.r. de Heeren GOEZINNE, HOORN; Mej. MENNES; de Heer DIK.

hand in de groote industrie, die wij thans kennen en voor ons zien.

Eere den ouden heer Verkade, die het initiatief nam tot die fabriek, eere zijn opvolgers, die een goed initiatief dusdanig wisten in exploitatie te brengen!

Wij kennen thans den omvang van de fabriek. Wij kennen thans de groote vlucht, die deze zaak genomen heeft. Ik heb eerbied voor degenen, die de zaak verder ontwikkeld hebben, maar ik heb grooten eerbied voor dengene, die de zaak oorspronkelijk heeft opgebouwd.

Dames en Heeren! Ik verzoek U allen in gedachten eere te brengen aan wijlen den ouden heer E. G. Verkade, hulde te brengen voor den grondslag, dien hij gelegd heeft, eere te brengen ook voor den geest, dien hij in de jongeren wist te brengen en die dat zoo krachtig deed, dat de kracht van de jongeren zich ontwikkelde tot een hoogte, die wij op dit oogenblik voor ons zien.

Dames en Heeren, ik wil met een enkel woord eindigen:

EERE DEN OUDEN HEER VERKADE! (*Lang aangehouden applaus.*)

Had de heer Duyvis op zoo schoone wijze beelden uit het verleden oproepen, de heer A. VIS, Voorzitter van de Afd. Grootbedrijf van de Kamer van Koophandel riep de aanwezigen tot het heden terug. Als representant van de jonge generatie, waarop Nederland zijn toekomst moet bouwen, richtte hij zich, als vanzelf, tot de heeren Verkade Juniores:

De Heer A. Vis.

Na de vele welsprekende woorden, die vanmorgen reeds tot U gericht zijn, kom ik U namens de Kamer van Koophandel gelukwensen met Uw jubileum. De gelegenheid om te kunnen getuigen van bewondering en genegenheid komt in het dagelijksch leven niet zooveel voor en wij,

Zaankanters, zijn over het algemeen veel te koel en te nuchter om dit te doen. Maar op zulk een bijzonderen dag willen wij toch gaarne die koelheid en nuchterheid wat ter zijde stellen en uitspreken, wat wij zoo vaak alleen maar gedacht hebben.

Onze Kamer van Koophandel acht zich zeer gelukkig een onderneming als de Uwe hier te hebben. U hebt er in de achter ons liggende halve eeuw van gemaakt een bloeiend bedrijf, een sieraad voor de Zaanse industrie en een voorbeeld voor anderen. U hebt in de voorbijgegangene periode niet alleen Uw eigen bedrijf groot gemaakt, maar U hadt daarbij een open oog voor de nooden en behoeften van anderen, waarvan onze Kamer van Koophandel talrijke malen de bewijzen heeft ondervonden en waarvan Burgemeester Ter Laan ons vanmorgen een nieuw bewijs heeft gegeven. Ik wil u van deze plaats voorloopig onzen hartelijken dank daarvoor betuigen.

Onze Kamer van Koophandel stelt het op bijzonder hoogen prijs, dat U haar op deze wijze in staat stelt een behoorlijk, goed werk voort te zetten en zoo mogelijk nog in ruime mate uit te breiden.

Over de factoren, aan welke U den bloei van Uw onderneming te danken hebt, behoeft ik niet te spreken. Dat weet U beter dan ik en anderen hebben dit uitvoerig toegelicht. Maar in alle bescheidenheid mag ik misschien wel de opmerking maken, dat het mij altijd getroffen heeft, welk een hooge opvatting U van Uw taak als leiders van een bedrijf hebt gehad en van Uw verantwoordelijkheid tegenover Uw medewerkers in de maatschappij. Ik ben er van overtuigd, dat deze factor in zeer belangrijke mate tot Uw succes heeft bijgedragen. Het heeft in ieder geval steeds onze oprechte bewondering gehad.

Heeren Verkade Juniores! Wij hebben vanmorgen de mededeeling gehoord: U zult thans een belangrijk deel van de leiding van de zaak uit handen van Uw

vaders mogen overnemen en moeten overnemen. Ik weet, dat U een opleiding hebt gehad, die U in alle opzichten voor die belangrijke taak qualificeert. Ik wil dan ook mijn toespraak eindigen met den wensch en het vertrouwen uit te spreken, dat U in staat zult zijn, de traditie van de Firma Verkade in den besten zin des woords hoog te houden en voort te zetten en U zult laten leiden door dezelfde hooge principes, die Uw voorgangers altijd hebben gekenmerkt, tot heil en voortdurenden bloei van de Firma Verkade.

Daarna was het woord aan Ir. A. PLATE, den Voorzitter van het Hoofdbestuur van de Ned. Maatschappij voor Nijverheid & Handel, die gekomen was om namens deze Maatschappij de groote gouden eerepenning aan te bieden:

De Heer Ir. A. Plate.

De nieuw benoemde directeur, die hedenmorgen de straffe leiding voert, heeft mij 5 volle minuten gegeven om even het woord te mogen voeren. Ik wil die gebruiken, in de eerste plaats om uiting te geven aan gevoelens, die bij mij opkwamen, eerst bij het binnenkomen, later bij het aanhooren van de rede van den heer Verkade. Dat waren gevoelens van groote bewondering, bewondering niet zoozeer om het succes, dat deze fabriek heeft gehad, niet in de eerste plaats om de enorme vermeerdering van het aantal vierkante meters, maar bewondering veel meer voor het werk, dat gedaan is allereerst 50 jaar geleden, toen de Vader Verkade hier 10 jaar achtereen de zware taak der leiding op zich nam, zonder daarbij gedurende die periode eenig financieel succes te kunnen boeken.

Maar ook bewondering voor de tegenwoordige leiding, die in deze moeilijke jaren telkens weer de bakens op tijd weet te verzetten. Het is niet altijd en overal, dat men begrijpt, wat er aan vastzit, bij een dergelijke fabriek een goed beheer te voeren, maar het schijnt, dat men hier, in Zaandam, de kunst verstaat, de grens tusschen leider en medewerker volkomen te doen vervagen en van alles samen een geheel te maken. Het schijnt, dat men hier de kunst verstaat om wat zoo vaak in het practische leven botst, het ideëele en materieele, samen in harmonie te brengen.

Als ik uiting mag geven aan andere bewondering is het dit. Het schijnt, dat ook deze kunst verstaan wordt, om hier, in Zaandam, een ras te kweken. Het feit alleen, dat men op één dag 5 personen vindt, energieke jonge mannen, geschikt om de directie verder te helpen voeren, dat op zichzelf is een feit, dat het Hoofdbestuur van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel voldoende is, gaarne daaraan een blijk van erkenning te willen geven. Nu meen ik dit mede namens het Departement Zaanstreek van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel te mogen doen door het aanbieden aan de fabriek van de groote, gouden eerepenning.

Ik mag daaraan toevoegen, dat het U, Heeren Verkade, bekend is, dat de waarde van deze penning voor een belangrijk

Namens het personeel worden medailles aangeboden aan de jonge generatie Verkade.

Na afloop van de feestelijke bijeenkomst.

v.l.n.r.: de Heer E. G. DUYVIS Tzn.; Mevr. ED. VERKADE; Burgemeester K. ter LAAN; Mej. W. F. L. VERHOOP; de Heeren T. VOERMAN, H.H. DONKER, W. HOLSMULLER, J. C. FERMIE (afd. Kleinbedrijf K.v.K.). TRUDUS TEVES.

deel bepaald wordt door het aanbod. Welnu, laten wij daaraan toevoegen, dat deze penning slechts hoogst zelden aan de markt komt. Maar alvorens die te overhandigen, zou ik een wensch er bij willen uiten en die wensch is deze:

Ik uit den wensch, dat deze trompetter zijn blij geluid nog jaren en jaren kan laten schallen over Zaandam, over Holland en buiten onze grenzen. (*Krachtig applaus.*)

* * *

Namens het Huldigings-Comité sprak de heer G. DIK, uit naam ook van het geheele personeel. Op hartelijke wijze richtte deze spreker tevens het woord tot Mevr. VERKADE—VAN GELDER, aan wie hij namens het personeel een herinneringsmedaille aanbood:

De Heer G. Dik.

Mij is vandaag de aangename taak opgedragen U geluk te wenschen namens het geheele personeel met het jubileum, dat de Verkade's Fabrieken vieren. Ik knoop daaraan vast een gelukwensch

aan den heer Arnold Verkade, voor de hooge onderscheiding, die hij vandaag van H. M. de Koningin mocht ontvangen.

Het moet U een groote voldoening zijn al deze menschen vandaag om U heen te zien. Dat op zichzelf is al een bewijs hoe groot de bloei is geweest van Verkade's Fabrieken, als wij nagaan, dat ze met 18 man begonnen zijn 50 jaar geleden. Uw Vader heeft de eerste jaren vele bezwaren en moeilijkheden moeten overwinnen, maar dat heeft hem geenszins den moed ontnomen voort te gaan op den weg en den weg te vinden, die hem tot succes voerde. Dat hij U dien weg geleerd heeft, kunnen wij allen getuigen. Een groot deel der uitbreiding is onder Uw bekwame leiding tot stand gekomen. Ik noem de beschuitfabriek, de biscuitfabriek met diverse uitbreidingen, daarna den bouw van de groote nieuwe beschuitfabriek. Als wij dat alles nagaan en zien dat dit in betrekkelijk kort bestek tot stand gekomen is, vragen wij ons wel eens af, hoe is dat mogelijk? En toch zijn daar voor mij zeer groote redenen voor aan te voeren. In de eerste plaats wordt de gedachte van den oprichter: „goed

voedsel voor lagen prijs” nog steeds ten volle doorgevoerd. In de tweede plaats, dat Gij, heeren directeuren, door Uw ijver en onvermoeide werkkraft, ons altijd een voorbeeld zijt geweest om altijd ons best te doen. Ten derde, dat gij door Uw omgang met het personeel en door Uw begripen van de menschen, die met U werken, een zoo hechten band van samenwerking weet te krijgen als in weinig fabrieken en kantoren gevonden zal worden. Als wij zoo verder de toekomst ingaan, geleid door de gedachte van den oprichter en bestuurd door een kundige directie en gesteund door samenwerking, dan kan het niet anders of de Verkade's Fabrieken zullen blijven groeien tot ons aller geluk en voorspoed.

Maar het is niet alleen het doel het alleen met woorden af te maken. Maar wij hebben gemeend U een stoffelijk blijk te moeten aanbieden en wel een gedenksteen, voorstellende een ruiter. Op het 40-jarig jubileum heeft een spreker de opmerking gemaakt: „Nog staat de ruiter met opgeheven voorpoot”. Hij is nog niet tot rust gekomen. Wij hebben een vurig springend paard gemaakt van dat rustige paard,

waarvan wij hopen, dat het in staat zal zijn het tempo van den tegenwoordigen tijd bij te houden. (*Toejuichingen.*)

Mijne Heeren Directeuren! Deze steen staat beneden opgesteld en ik hoop, dat U na afloop van deze vergadering dezen zult bezichtigen en aanvaarden.

Om U nu een beeld te geven van het vurige ros, waarvan ik gesproken heb, verzoek ik U beleefd dezen schotel aan te nemen, waarop dezelfde ruiter is afgebeeld.

(De heer Dik biedt de directie den schotel aan). (*Applaus.*)

Ik hoop, dat de steen een goede plaats in de fabriek zal krijgen en de schotel een goede plaats in Uw huis en beide een goede plaats in Uw gedachten en dat U dit zult beschouwen als een blijk van hooge waardeering van het personeel.

Na deze woorden tot de directie, zou ik het woord willen richten tot Uw vrouwelijke medewerkers, Uw vrouwen.

Dames, Gij als vrouwen van de directie hebt U veel opofferingen moeten getroosten in het belang van de Verkade's Fabrieken. Bij Uw huiselijke zorgen kwamen nog die van de fabriek en hoeveel avonden zult Gij alleen hebben doorgebracht als de heeren op reis waren of zoo druk in de fabriek bezig waren, dat zij

niet gemist konden worden. Ik spreek niet van de maaltijden, die langen tijd warm gehouden moesten worden. Ik zou meer gevallen kunnen opnoemen, maar al die gevallen hebt Gij met blijmoedigheid gedragen. Juist door die blijmoedigheid hebt Gij Uw mannen gesteund in hun werk en hun gelegenheid gegeven zich geheel aan dat werk te geven.

Dames, namens het geheele personeel verzoek ik U een zilveren vaas met bloemen in ontvangst te willen nemen, als een blijk van waardeering voor wat Gij voor Verkade's Fabrieken hebt gedaan.

(*Langdurig applaus.*)

Ik zou het woord willen richten tot Mevrouw Verkade—van Gelder. Ook U verzoek ik beleefd deze medaille van ons aan te willen nemen, als een herinnering voor het voortdurend medeleven, dat Gij met Verkade's Fabrieken hebt getoond.

Ik verzoek dit als een bewijs te willen beschouwen, dat de herinnering aan Uw man onder de ouderen van Verkade's Fabrieken nog steeds voortleeft en zal blijven voortleven zoolang een van onze mannen nog tot het personeel van Verkade's Fabrieken behoort.

Nu wou ik een kort woord richten tot de jongeren.

Mijne Heeren. Gij neemt nu reeds deel aan het werk in de Verkade's Fabrieken, maar vandaag zijt Gij geroepen tot nog mooier taak. Gij zult gehouden zijn den goeden naam en de reputatie van Verkade's Fabrieken hoog te houden en zoo mogelijk nog verder te verspreiden. Het is voorwaar een moeilijke taak. Wij hopen, bezielde als Gij zijt met den wil en dezelfde gedachte als Uw vader, en wij zijn overtuigd, dat Gij met even zekere hand de Verkade's Fabrieken zult besturen. Ik wensch U toe, dat bij het jubileum over 25 jaar het personeel U op dezelfde wijze huldigt als wij vandaag Uw vaders. Ik verzoek U op dezen voor U bijzonderen dag en ook voor Verkade's Fabrieken zoo bijzonderen dag als herinnering de medaille van het Verkade's personeel te willen aannemen.

(De heer Dik overhandigt de medailles, de aanwezigen applaudisseeren, de meisjes op de galerij zingen: Lang zullen zij leven.)

Voordat ik eindig zou ik een woord willen richten tot Mevrouw Klaassen, de ontwerpster en beeldhouwster van den steen. Mevrouw Klaassen, namens het geheele personeel dank ik U voor de manier, waarop U zich gekwetten heeft

Directeuren en Onder-Directeuren.

v.l.n.r.: de Heeren JAC. VERKADE, J. W. VERKADE, J. A. E. VERKADE, A. H. VERKADE, F. VERKADE, Directeuren. Staande de Heeren N. HOOGWOUT, Onder-Dir., A. H. VERKADE Jr., T. VERKADE, Directeuren en E. VEEN, Onder-Dir.

Overzicht van Verkade's Fabrieken op den dag van het Gouden Jubileum, 2 Mei 1936.

Foto K.L.M.

van Uw taak. Ik dank U voor de voorlichting, die U ons hebt gegeven op het voor ons onbekende terrein van de kunst en ik verzoek U een bloemstuk van ons aan te nemen als een herinnering aan de aangename en drukke dagen, die wij met U hebben doorgebracht.

Van deze plaats wil ik dank zeggen voor de keurige wijze, waarop de firma Schoorl het ontwerp van Mevrouw Klaassen in zilver heeft weergegeven.

(Daverend applaus.)

In zeer eenvoudige, maar diep treffende woorden, dankte de Heer FRANS VERKADE, vertolkende de gevoelens, welke ook de jeugdige directeuren bezielen om met het geheele personeel één eenheid te vormen:

De Heer Frans Verkade.

Voor deze onverwachte gave, die U ons gegeven hebt en die op dezen dag wel heel onverwacht is, moet ik U namens ons vijven hartelijk dank zeggen.

Ik doe dit nu, omdat er aanstonds geen tijd voor zal zijn, want wanneer de heer Anton Verkade gesproken heeft, zal het waarschijnlijk het einde van de bijeenkomst zijn.

U hebt gewenscht, dat, als wij later tegenover ons personeel staan, wij dat in denzelfden geest zouden doen als onze vaders. Ik kan zeggen, namens ons vijven, dat het onze innige wensch is, dat het woord, dat onze vader tot ons gesproken heeft, ook tot U zal doorklinken en dat wij tegen dien tijd niet alleen kunnen zeggen, dat wij vijven als één hier werken,

doch dat wij hier bij Verkade's Fabrieken werken met velen als één.

(Applaus.)

Alsdan kreeg de heer K. HOORN, Voorzitter van de Tweede Afdeling van de Kern, gelegenheid om te zeggen, hoe het personeel van Verkade over zijn patroons denkt:

De Heer K. Hoorn.

Het is voor mij een aangename taak hier als voorzitter de tolk te mogen zijn van de 2e afdeling van de Kern. Een halve eeuw Verkade's Fabrieken! Het lijkt mij overbodig te gaan praten over het nut van de oprichting van deze fabriek. Ik zou kunnen volstaan met alleen die menschen te herdenken, die op dit oogenblik niet meer hier aanwezig zijn, maar die toch den stoot gegeven hebben tot het groote geheel, nl. den ouden Heer Verkade en E. G. Verkade Jr. Ware het niet, dat U tegenstander is van persoonsverheerlijking, het zou mij niet moeilijk vallen in verschillende toonaarden U lof toe te zwaaien, maar ik weet, dat Gij het beschouwt als Uw plicht tegenover de menschheid om dit te doen, en als U dit kunt doen zooals U dit thans doet, geeft U dit de grootste voldoening. Ik zou zeggen, onze belangen zijn hier, bij Verkade's Fabrieken, vanzelfsprekend veilig. Wij kunnen toch verwachten, dat een directie, die zulke fijne producten maakt, die het beste van het beste zijn en daarmee toont, dat het beste voor de menschen slechts goed genoeg is, haar personeel niet ten achter zal stellen. En deze fijne kwaliteit zal ook wel niet vreemd zijn

aan de Zaansche gewoonte om 2 koekjes bij de thee te geven in plaats van één. Ik verwacht stellig, dat, wanneer straks de chocoladefabriek zal zijn uitgebreid, wij het ook beleven gaan, dat wij 2 bonbons bij de thee krijgen.

Wij hebben vroeger, een jaar of tien geleden, wel eens het idee gehad, dat het niet zoo moeilijk is om directeur te wezen. Als je maar een goed koekje maakt, loopt het wel! Maar nu de tijden veranderd zijn, merkt men wel wat het zeggen wil directeur te wezen van een groote fabriek. Nu pas beseffen wij, dat de directeuren, ondanks de hoogconjunctuur, hun hoofd hebben koel gehouden en gezorgd hebben, dat onze fabriek heden nog net zoo goed draait als dat mogelijk was in dien tijd. Maar nu voelen wij duidelijk, dat de Directie op het juiste moment voor ons gedacht heeft, dat er wel eens een andere tijd kon komen. Zoo hebben wij hier een oude garde, die op wachtgeld gesteld is. Het is aardig, dat deze ook allen aanwezig zijn. Zij hebben hun bestaan, dank zij den goeden staat der financiën van de Verkade's Fabrieken.

Zoo zijn er meer dingen te noemen. Ik wil niet over alles uitweiden. Wij weten, dat wij een bedrijfsziekenfonds hebben, dat in eigen beheer is en wij daardoor eenige voorrechten hebben.

Dan het persoonlijk contact. Ondanks het groote personeel, dat er is, hebben wij persoonlijk contact met de Directie, hetzij direct of indirect door middel van de Kern. Helaas, het wordt niet altijd door het personeel begrepen. Men denkt soms, dat de Kern een automaat is: je stopt er een wensch in en aan den anderen kant komt

Vrolijkheid aan boord van de „Alk-
maar”.

De Amsterdamsche meisjes, en vele
leden van het Zaaansche personeel, ver-
trekken per boot naar Amsterdam.

er uit wat je hebben wil! Neen, zoo is het niet. Wij hebben het te onderzoeken en verder geven wij het in vol vertrouwen aan de Directie door.

Wij zitten in de volle branding, maar ik geloof stellig, dat, vooral nu de jonge directie er bij is, wij weer vooruitkomen en crescendo gaan. Immers, de fabrieken breiden zich steeds uit!

Ik zou er meer van kunnen zeggen, maar ik ben bang, dat ik te langdradig word. Er zullen nog wel meer sprekers zijn. Ik besluit daarom mijn toespraak met te zeggen:

Ik feliciteer U vandaag met het jubileum, maar ik zou het personeel willen feliciteren met zoo'n Directie. (*Applaus.*)

De Heer E. VEEN, die evenals de Heer N. Hoogwout, tot onder-directeur werd benoemd, sprak voor het kantoor- en technisch personeel:

De Heer E. Veen.

Namens het Kantoor- en Technisch personeel, zoomede de naaste medewerkers, sluit ik mij gaarne aan bij hetgeen de beide vorige sprekers hebben getuigd.

Alvorens dit te doen wil ik een persoonlijk woord spreken, mede namens mijn collega Hoogwout, voor de buitengewoon waardeerende woorden, waarmee de heer Verkade ons heeft toegesproken en voor het besluit, dat de directie en de commissaris hebben genomen om ons tot onder-directeur te bevorderen. Ik zou daaraan willen toevoegen, wat mij en hem betreft, dat wij onze beste krachten zullen geven, onder welken titel ook, en wij met de jonge leiders zullen streven U zoo sterk mogelijk ter zijde te staan.

Vooraf zij het mij vergund namens allen een woord van hartelijken gelukwensch te spreken tot onzen oudsten directeur, den heer A. H. Verkade, voor de hem zooeven verleende en zoo welverdiende Koninklijke onderscheiding.

Beter dan iemand anders zijn de naaste medewerkers in staat te beoordeelen de groote werkkraft, het doorzicht en de zuiverheid van gedachte van den oudsten leider der zaak, die, als zijn Vader en broers, steeds het GOEDE tracht te doen en na te streven. En daarbij het Bijbelwoord in vervulling brengt: „Werkt zoolang het dag is!” en zelfs meer dan dat. Immers wanneer wij 's winters bij het naar huis gaan het licht nog zien branden boven den hoofdingang van de kantoren — daar waar het hart klopt van de zaak — dan weten wij, dat daar nog gewerkt en gewaakt wordt voor het welzijn van de onderneming en van allen, die aan haar verbonden zijn. Het is als het veilige, geleidende licht van den vuurtoren, dat ons den juisten weg helpt vinden en volgen!

Daarom op een blijden gedenkdag als deze, aan U, mijnheer Arnold en U, mijnheer Anton onze groote, diepgevoelde dank en erkentelijkheid voor de soms hartstochtelijke toewijding, door U beiden aan de Verkade's Fabrieken gegeven, een toewijding, waarvan wij allen thans mede de vruchten plukken. Troebele tijden, als de tegenwoordige, doen ons scherper dan ooit den zegen gevoelen van volop

aan het werk te mogen blijven en zodoende aan ieders leven vervulling te geven, door de zoo goed mogelijke uitvoering van de opgedragen taak.

Dit nu is alleen mogelijk geweest door de beleidvolle en zorgvuldige wijze, waarop U de Verkade's zaak hebt gestuurd door een tijdperk van 40, 50 jaar, een tijdvak, dat meer dan eenig ander in de geschiedenis aan wijzigingen en veranderingen onderhevig is geweest. Door eigen voorbeeld, eerst in de fabriek en later op het kantoor, hebt Gij beiden Uw medewerkers, van hoog tot laag, weten te inspireeren en tot arbeidzaamheid geprikkeld, niet in eigen belang, maar in ons aller belang, namelijk dat van de onderneming!

Het is daarom heden, ondanks de benauwende tijdsomstandigheden zulk een schoon feest, in het bijzonder voor U beiden, omdat Gij alle hulde, die thans aan U wordt gebracht, met volle recht en zonder hoovaardij kunt aanvaarden. Aan het eind staande van een arbeidsperiode van 45 en welhaast 40 jaar, kunt Gij met voldoening terugzien op hetgeen achter U ligt en met vertrouwen op hetgeen voor U ligt! Vertrouwen, dat met zulke voorbeelden voor oogen de na U komende jongere leiders niet zullen falen en met succes zullen voortzetten het werk Uwer handen, waarbij zij zich zeker zullen laten leiden door dezelfde schoone beginselen van hun Vaders en hun Grootvader.

Dat het U gegeven moge zijn, dit in de praktijk te aanschouwen, is ons aller hartewensch! (*Daverend applaus.*)

Speciale aandacht verzocht de Heer Jan Verkade, die onvermoeid de sprekers inleidde, voor de eenige vrouwelijke spreekster van dezen morgen, Mej. ANNIE MENNES:

Mejuffrouw Annie Mennes.

Geachte Directie van Verkade's Fabrieken!

Op dit oogenblik is het voor mij een eer en een groot genoegen, een woord tot U te mogen richten en uit naam van al de Chef-juffrouwen en meisjes, U als onze patroons te feliciteren met het vijftigjarig bestaan van Uw bedrijf.

Als ik mijn blik even naar buiten richt en er ten gevolge van de crisis zooveel fabrieken gesloten zie, waardoor het werkloosheidscijfer steeds stijgt en de betrokken firmanten ook geruïneerd worden, dan noem ik het hier een buitengewoon groot feest. Een groot voorrecht boven zoovele anderen.

Heeren Verkade, wat moet er op dit oogenblik veel in Uw harten omgaan, als Gij Uw fabrieken bewimpeld ziet met de vijftigjarige feestvlag en dan te weten: Het is niet alleen ons bestaan, maar van allen, die in het bedrijf werkzaam zijn.

Dan moet dit toch wel een groote voldoening voor U zijn, als Gij een blik werpt op de afgelegde arbeidsjaren.

Wij hebben hier ook een Harmonie-Corps en dat is mooi, maar we hebben ook nog een harmonie tusschen Patroons en Personeel. Dit is de harmonie, die in beider medewerking is gegrondvest.

Bij onze felicitatie hebben we nog één wensch en wel deze, dat Gij, Heeren Ver-

kade, hetzij-oud of jong, nog jaren deze fabrieken mag regeeren. Tot heil van U en Uw familie en tot welzijn van heel Uw personeel. (*Luide toejuichingen.*)

De Heer Tom Verkade.

Thans betreedt de Heer TOM VERKADE het podium en zegt:

Voor mij is het een reuzeneer en een groot genoegen U te kunnen mededeelen, dat ter eere van onze benoeming als directeuren den 12en Mei een schouwburgvoorstelling zal worden gegeven in de Stadsschouwburg in Amsterdam, waar ik hoop, dat U allen aanwezig zult zijn. (*Donderend applaus.*)

Wij zullen daar den heer Eduard Verkade zien in een stuk, dat „Liefdeslessen” getiteld is en geschreven is door Molière.

Verdere bijzonderheden zullen nader worden bekend gemaakt.

Ik hoop, dat wij een plezierigen avond met elkaar zullen doorbrengen. (*Langdurige toejuichingen.*)

Ernst en luim wilde de Heer J. A. E. VERKADE in zijn slotwoord leggen en hij is daarin, getuige de vroolijke stemming, welke zich af en toe van de aanwezigen meester maakte, wel geslaagd! Op waardige wijze bedankte de heer Verkade nogmaals den Minister, maar deze waardigheid sloot niet uit, dat er menigmaal spontaan en hartelijk werd gelachen. In een vlotte speech somde hij de geschenken op, waarmee velen op dezen dag waren bedacht. Het gejubel was niet van de lucht, de Verkade's Harmonie speelde een opgewekt „Lang zullen ze Leven” en de Minister en de Commissaris der Koningin moesten een extra ovatie in ontvangst nemen.

Wij laten hier volgen hetgeen de heer Verkade zeide:

De Heer J. A. E. Verkade.

Excellentie, Mijnheer de Commissaris der Koningin, alle verdere Genoodigden, waarde Vrienden en Medewerkers!

Ik behoef niet te zeggen, dat dit vandaag voor ons een schoone dag is, een dag, dien ik voor geen geld van de wereld zou willen missen. Nu zegt men wel eens, waar het hart vol van is, vloeit de mond van over, maar mijn hart is zoo overvol van dankbaarheid, dat het mij inderdaad moeilijk valt het zoo te zeggen als ik het gaarne zou willen doen. Jelui moet het daarom maar voor lief nemen zooals het komt.

Excellentie! In de eerste plaats wil ik U heel hartelijk dank zeggen, dat U, niettegenstaande Uw drukke bezigheden, toch nog gelegenheid gevonden hebt, den heelen morgen hier te blijven, in plaats van aan Uw aanvankelijk voornemen gevolg te geven, om na een uurtje te vertrekken. Dit is voor ons een bewijs, dat de sfeer van samenwerking en harmonie, die hedenmorgen tot uiting is gekomen en die wij in ons leven altijd zoozeer hebben gewenscht, Uwe bijzondere belangstelling heeft en U tot blijven heeft genoopt.

Excellentie! U hebt mijn broer begiftigd, namens H.M. de Koningin, met

Directeuren plegen overleg!

de onderscheiding van Officier in de Orde van Oranje Nassau. U had deze inderdaad aan geen betere kunnen geven. Geen onzer, die met meer toewijding zijn geheele leven gegeven heeft om dit, wat U hier aanschouwt, tot werkelijkheid te brengen. Ik zal U een bewijs geven, hoe het personeel daarover denkt en dan gaan mijn gedachten terug naar het 40-jarig jubileum van mijn broer. Hij had getracht dat zoo'n beetje geheim te houden, maar het is hem niet mogen gelukken, want op een of andere manier kwam men er toch achter, en op den ochtend van het feest stapte een deputatie, met onzen chef Dik aan het hoofd, met een zilveren schaal met bloemen naar het huis van Arnold toe, waar hij den jubilaris als volgt toesprak: „Mijnheer de Directeur, wanneer dit kleine geschenk de maat moest hebben van de waardeering, die wij in werkelijkheid voor U voelen, dan had deze kleine schaal de grootte van een badkuip moeten hebben!” (*Gelach.*)

Hieruit ziet U, hoe het personeel er over denkt en brengen wij, Hare Majesteit en ook Uwe Excellentie, namens het geheele personeel dank voor de hulde, aan onzen oudsten directeur gebracht.

Mijnheer de Commissaris van de Koningin! Ik wou gaarne een enkel woord tot U spreken. Steeds hebt U ons op innemende wijze ontvangen, wanneer wij met de een of andere vraag bij U kwamen. Zoo ook nu weer, toen ik U voor deze bijeenkomst kwam uitnodigen, en wij waardeeren de resolute wijze, waarop U de U voorgelegde vragen met ja en neen beantwoordt. Het verheugt mij dan ook buitengewoon, dat U vandaag hier aanwezig is om dezen feestdag met ons te vieren.

Nu zou ik al de diverse sprekers wel kunnen bedanken, maar ik geloof, dat zij het mij niet kwalijk zullen nemen, wanneer ik dit niet doe.

Wel heb ik echter een enkel woord tot het personeel te spreken, en U allen hartelijk te bedanken voor het schoone geschenk, dat wij van jelui mochten ontvangen. Ik heb met studie naar dat schoone paard zitten kijken, dat gij ons hebt gegeven, en ik heb mij afgevraagd welke gedachte er achter dat cadeau stak. In de eerste plaats is het geweest de *vriendelijke* gedachte, die jelui er toe heeft gebracht de handen ineen te slaan om met elkaar te gaan sparen om

ons een geschenk aan te bieden. Ik behoef U werkelijk niet te zeggen, dat wij die gedachte op heel hoogen prijs stellen.

Maar er zit ook de goede gedachte in om het door Mevr. Klaassen te laten beitelen in *steen*. Nu is zoo'n stuk steen gehouwen uit een *rots*. Woorden hebben somtijds een speciale beteekenis. Zoo heeft het woord ROTS de speciale beteekenis van: *waarheid, soliditeit, grootsche gedachten*.

Nu heeft Mevrouw Klaassen voorgesteld onzen Ruyter een beetje te wijzigen en het paard, die oude klepper, waar mijn broer Arnold en ik zooveel jaren op gereden hebben, te veranderen in een vurig paard, dat ik hier op dit oogenblik zie met zijn vier pooten van den grond. Nu moet ik een geheim verklappen, dat noch mijn broer Arnold, noch ik ooit paardrijden hebben geleerd (*gelach*) en wij zullen dus erg voorzichtig moeten zijn, dat het ons niet gaat als Sint-Nicolaas, die op zekeren dag op bezoek ging in het Kennemer Lyceum. Hij kwam deftig op een schimmel het voorplein binnenrijden, maar toen hij daar kwam en de kinderen begonnen te zingen, deed zijn paard precies hetzelfde als dit hier en St.-Nicolaas moest

zich met twee handen vasthouden aan het zadel. Hij verloor zijn mijter en staf en was erg blij, toen hij achter de school van zijn paard afstapte en verder kon wandelen.

Om zoo'n dergelijk paard als dit op de juiste wijze te berijden, heb je kennis, kracht en voortvarendheid nodig. Nu zie ik in Uw cadeau dit, dat dit paard symboliseert den vooruitgang. Met steeds vlugger schreden gaat het voort op den weg, die eenmaal leiden moet tot de volmaking van alle dingen. En hij, die op het paard zit, met de knieën stevig tegen de flanken van het beest gedrukt, is de jeugd. De jeugd schuwt den vooruitgang niet en is daar niet bevreesd voor, maar vroolijk op de trompet toeterend, wil hij mee vooruit.

En wat zegt nu die trompet? Luister goed, want daar komt het op aan. *Alleen rechtvaardigheid, goede trouw, werklust, saamhorigheid en alle verdere goede eigenschappen moeten Uw richtsnoer zijn.* Dat zegt de trompetter.

Wanneer ik dit alles bij elkaar samenvat, dan staat dit cadeau van het personeel voor het rotsvaste vertrouwen van jullie allemaal in de jongere Verkade's, die straks de leiding van deze zaak uit onze handen zullen overnemen en die met zijn vijven als één man op dat paard gezeten, dit paard verder naar veilige plaats zullen sturen.

Wanneer straks het schoone cadeau in het trappenhuis van ons kantoor zal zijn ingemetseld, geef ik U de garantie, dat iederen dag opnieuw, wanneer wij naar boven komen, het voor ons een spoorslag zal zijn tot nauwgezette plichtsbetrachting en dan zullen wij iederen keer opnieuw aan jelui denken en zullen wij iederen keer voelen, dat het vertrouwen, dat Gij in ons stelt en dat wij wederkeerig in zoo groote mate in U stellen, zoo kunstzinnig is neergelegd in dit geschenk.

Namens mijn broer Arnold en mijzelf, en ik zou ook gaarne zeggen namens onze vijf zoons en neven, zeggen wij U hartelijk dank voor dit schoone geschenk dat ons altijd zal blijven boeien.

Ik dank jullie allen zeer! (*Applaus.*)

Nu heb ik nog een speciale mededeeling te doen. In de eerste plaats een enkel woord namens Mevr. Verkade—van Gelder, die in de eerste jaren van dit bedrijf al het lief en leed heeft meegemaakt. Haar warm gevoel voor al diegenen, die vroeger met haar man hebben samengewerkt, heeft haar aanleiding gegeven, om in de kas van het Weduwen- en Weezenfonds een gift te storten van f 2.000.—. Namens U allen zeg ik Mevrouw Verkade—van Gelder hiervoor hartelijk dank.

Maar Mevrouw Verkade heeft meer gedaan. Zij heeft ook gedacht aan de *weduwen*, die er op dit oogenblik zijn, wier mannen dit feest niet konden meemaken. Zij heeft dus gemeend aan de 10 weduwen, die er op het oogenblik bij de Verkade's Fabrieken zijn, een portemonnaie te moeten geven met een inhoud van f 50.—. (*Krachtig applaus.*)

Nu is er nog iets anders. Wij hebben gemeend aan onze personeelverenigingen, een feestgave te moeten uitreiken.... In de eerste plaats aan onze *tennisclub*,

Dat smaakt na een paar uur aandachtig luisteren.

Een dansje op het feestterrein.

die bezig is te sparen voor een nieuw veld en hebben wij hiervoor f 500.— beschikbaar gesteld.

Wij hebben ook een *voetbalclub*. Die voetbalclub is zoover gekomen, dat zij op het oogenblik in de 4e. klas zit en elken keer als ik met de lift van de biscuitfabriek naar boven ga, vraag ik den keeper: „Hoe staat het met je bevordering naar de 3e. klas?” Hij zei: „Wij staan No. 3 van boven af en wij gelooven, dat wij het volgende jaar kampioen worden.” Wij hebben besloten in de kas van de voetbalclub een bedrag van f 1.000.— te storten.

En dan ten slotte de *Verkade's Harmonie*. U weet het, zeven jaar geleden is deze begonnen en kwam men in de buurt van de cantine als zij bezig waren, dan moest je soms je ooren dicht houden van het getoeter. Maar dank zij de goede en keurige leiding van den Heer Swager is het zoover gekomen, dat de club ieder jaar thuis kwam met een eersten prijs en het vaandel nu is bedekt met mooie kruisen en medailles. Ook deze vereeniging, die eveneens geheel buiten ons om wordt bestuurd, hebben wij een bedrag van f 1.000.— toebedacht. (*Applaus.*)

Nu willen wij gaarne dezen dag voor U allen tot een extra, extra feestdag maken. Wij hebben besloten om daartoe, evenals 10 jaar geleden, ook het *Personeel* iets aan te bieden. Alle *mannen in vasten dienst* ontvangen een portemonnaie met een inhoud van f 40.—. (*Applaus.*) Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat dit bedrag heel wat meer is dan de f 40.— van 10 jaar geleden en dat de Directie daarom vertrouwt, dat dit geld op nuttige en juiste wijze zal worden besteed.

De *mannen in lossen dienst*, die regelmatig hier werken, ontvangen een beurs met f 30.—. (*Applaus.*)

De *noodhulpen*, die nog geen drie maanden nu en dan bij ons werkzaam zijn, ontvangen een beurs met f 5.—.

Bovendien ontvangen alle mannen een kistje sigaren van 10 stuks, opdat zij vandaag daarvoor geen extra uitgaven behoeven te doen, maar toch een gezellig blazertje hebben.

En nu zou ik willen vragen: „Zijn er ook nog *jongens en meisjes* ???”

(Antwoord van de galerij: Ja! Ja!)

Den *jongens en meisjes* tusschen 14 en 16 jaar zouden wij gaarne willen aanbieden een portemonnaie met een inhoud van f 10.—. (*Applaus.*)

Dan ontvangen verder alle *jongens en meisjes* van 17 tot en met 19 jaar een beurs met f 15.—. (*Hoera, geklap.*)

Dan alle *jongens en meisjes* boven de 20 jaar. Die zouden wij gaarne willen geven een portemonnaie met een inhoud van f 20.—. (*Luid gejuich.*)

Dan heb ik nog dit. *Meisjes en jongens*, die korter dan drie maanden in dienst zijn, krijgen ook een klein geschenk en wel een beurs met een rijksdaalder er in.

Dan heb ik nog 40 *meisjes*, die langer in dienst zijn dan 10 jaar. Die willen wij gaarne geven een portemonnaie met een inhoud van f 25.—. (*Gejubel, met luide uitroepen.*)

Nu is er geen feest compleet, of het gehele huisgezin moet er in meedeelen. Wij hebben gemeend, U allen een *taart* thuis te moeten sturen, die naar ik hoop den dag voor het gezin ook tot een feestdag zal helpen maken.

Dan is er voor *jelui* in de groote tent voor een 12-uurtje gezorgd, waarvan ik

hoop, dat je een nuttig en goed gebruik zult maken.

Voordat wij de zaal hier verlaten wilde ik heel gaarne, dat *jelui Z.E.* den Minister en onzen Commissaris van de Koningin eens een extra ovatie zoudt brengen, omdat wij zoo blij zijn, dat zij vandaag in ons midden aanwezig zijn geweest.

(Onder oorverdoovend gejubel wordt den beiden autoriteiten hulde gebracht voor hun aanwezigheid.)

Slotwoord van den Heer K. Hoorn.

Als er nog wat mankeert aan dezen dag is het alleen om te zeggen, dat wij alle reden hebben dubbel tevreden te zijn. Ik kan dit niet met veel woorden zeggen. Ik weet zeker namens allen te spreken, ook namens hen die thuis zijn, dat wij allen zeer tevreden zijn en ik verwacht, dat zij thuis van de taart zullen smullen en wij in de tent. Ik zou nu willen vragen nog even te blijven zitten en een driewerf *hoera* uit te brengen op de Directie.

(Driewerf hoezee, terwijl de Muziek inzet: Lang zullen zij leven!)

* * *

NA DE OCHTENDBIJENKOMST.

Nadat een foto was genomen van de zaal, kwam tegen éénen het einde van de officieele plechtigheid, die ten slotte wel heel wat van haar ernstig karakter had verloren — hoe kon het ook anders met zooveel blijdschap in alle harten?

Nog feestelijker dan in de morgenuren, leek toen de zon dezen dag te begunstigen. Een treffende symboliek: vroolijk lente-weer, opwekkend tot optimisme voor de toekomst met rijke beloften! Zoo was ook deze dag voor Verkade's Fabrieken, die nu onder jeugdiger leiding, maar met dezelfde gedachten van weleer een tweede halve eeuw zouden ingaan. De gazons van de sportvelden waren verrukkelijk groen en alles scheen een geest te ademen van vertrouwen.

In deze lichte feeststemming begaven de genoodigden zich naar de recreatiezaal van de Nieuwe Beschuitfabriek, waar de lunch geserveerd werd, na eerst onder de opwekkende tonen van de muziekkapel een kijkje te hebben genomen in de groote feesttent, waar het uitgebreide personeel werd onthaald. Het was pas tegen drie uur, dat het Amsterdamsche personeel, door vele Zaansche vrienden zoomede het Harmoniecorps begeleid, met een speciale feestelijk bevlagde boot van den steiger naar Amsterdam vertrok, waar velen het feest nog hebben voortgezet.

Ook aan de lunch werden nog enkele van waardeering getuigende toespraken gehouden, waarvan wij een enkele in zijn geheel laten volgen en wel die van Jhr. Mr. Dr. A. ROËLL, die als volgt getuigde van de ontroering, waarmede alle aanwezigen dien morgen naar de woorden van den oudsten directeur hadden geluisterd:

Jhr. Mr. Dr. A. Roëll.

Ik heb niet gedacht, dat het op mijn weg lag, hedenochtend ook het woord

De Directie bedankt den Heer P. SWAGER en Verkade's Harmonie voor den aangeboden jubileum-marsch.

De lunch in de nieuwe Beschuitfabriek.

te voeren in de officieele plechtigheid. Als Voorzitter van het Provinciaal Bestuur kon ik dat niet doen, omdat de provincie geen officieele betrekkingen met Verkade's Fabrieken onderhoudt. Bovendien wist ik, dat de Minister zou komen en dat er voor mij gelegenheid was nog het woord te voeren. Ik ben thans blij, dat ik dat vanochtend niet heb gedaan, want ik ben zoowel den Heer Arnold als den Heer Anton Verkade dankbaar, dat zij in de vriendelijke woorden, die zij tot mij hebben gericht en waarvoor ik hartelijk dankbaar ben, in de eerste plaats hebben gewezen op de persoonlijke banden, die mij verbinden met de firma Verkade. Ik ben bovendien buitengewoon dankbaar, dat ik niet op de lijst van de sprekers ben geplaatst, omdat ik werkelijk niet zou geweten hebben, wat ik heden moest zeggen, zoozeer onder den indruk als ook ik was van het aandoenlijke van de plechtigheid. Het woord „aandoenlijk” is het beste om den indruk te schetsen, dien deze ochtend op mij heeft gemaakt. Ik was zeer blij, dat ik niet het woord behoefde te voeren, omdat de Minister dat op zoo voortreffelijke manier heeft gedaan. U zult ook hebben ervaren, hoezeer de Minister onder den indruk was.

Nu hier het persoonlijke element op den voorgrond treedt, mag ik mij wel het voorrecht veroorloven om persoonlijk en ook ambtelijk mijn hartelijke gelukwensen te voegen bij de talrijke bewijzen van belangstelling, die de familie Verkade dezer dagen heeft ondervonden. Ik hoop van harte, dat het haar wel moge gaan. Ik ken de ouderen van nabij, heb met de jongeren kennis gemaakt, heb de beide onder-directeuren gezien en dit negental met hun dames begroet. Het is, als ik een woord van Eduard Verkade mag noemen, een *ensemble*, dat allen lof verdient en dat allen zeker met toejuichingen zullen ontvangen.

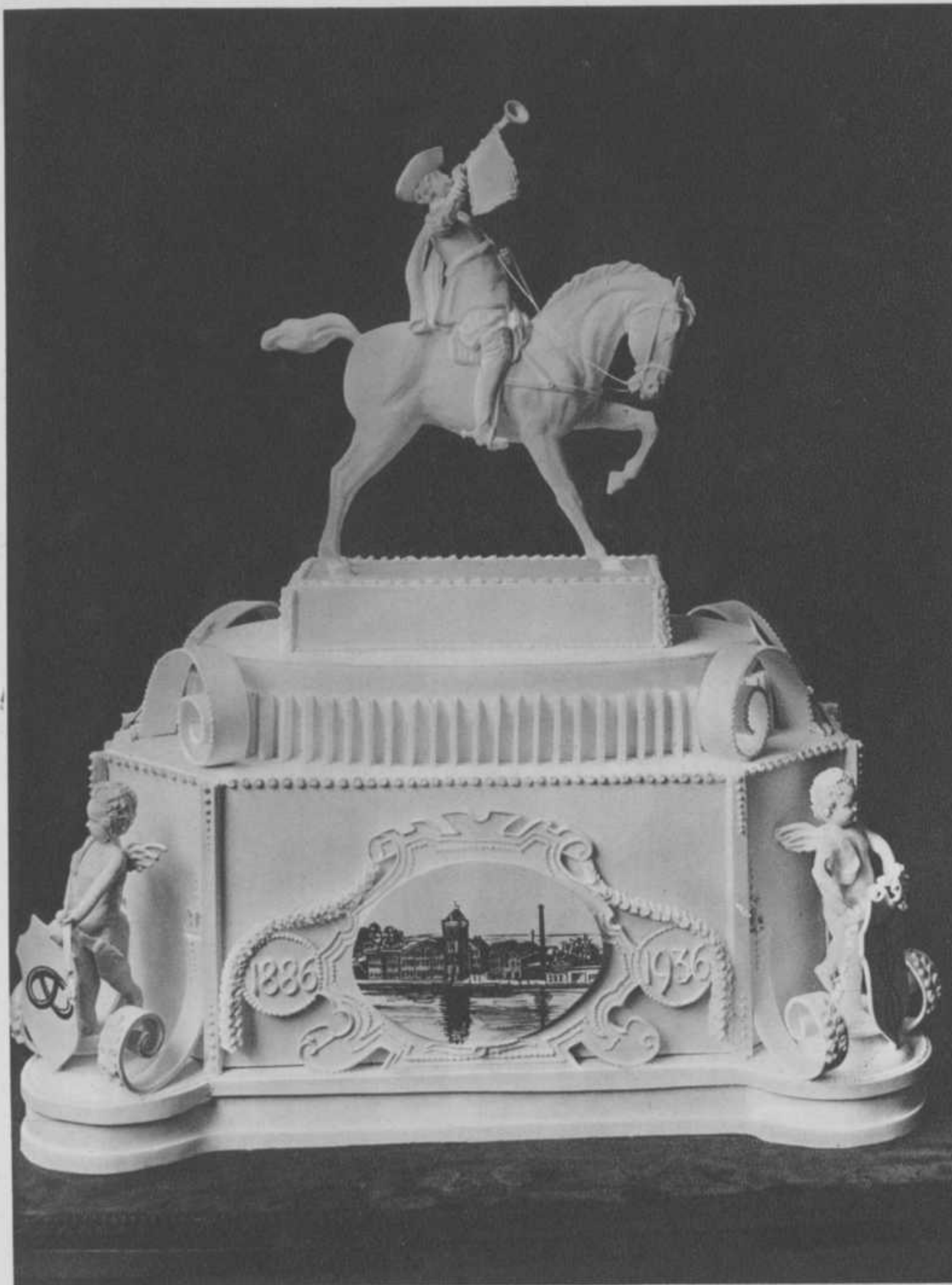
Ik dank U hartelijk, dat de uitnoodiging tot mij is gericht en voor de uiterst vriendelijke wijze, waarop ik ben ontvangen, waaraan ik voor de fabriek en de familie den wensch toevoeg, dat zij tot in lengte van dagen moge groeien en bloeien.”

Na deze met toejuichingen ontvangen rede verkreeg het woord Ir. W. H. van LEEUWEN, onder-voorzitter van het Verbond van Ned. Werkgevers, die in een hartelijke toespraak herinnerde aan de banden, die de firma Verkade en hare firmanten aan zijne Vereeniging bonden,

en aan de groote verdiensten van den heer Anton Verkade als een der Voorzitters van de Vereeniging van Ned. Werkgevers in een moeilijk tijdsgewricht.

Als oud-vriend van de directeuren voerde de heer K. C. HONIG het woord, die naar voren bracht hun typeerende eigenschappen als industrieel: zelfcritiek, overtuigingskracht en doorzettingsvermogen en in zijn hartelijke toespraak ook de echtgenooten van de 3 eerste directeuren betrok.

Nog werd het woord verleend aan de HH. F. C. A. GEBHARD, die als voorzitter van het Departement Zaanstreek van de Ned. Maatschappij voor Nijverheid & Handel dank betuigde voor de mooie jubileumsgift aan het LAAN-Fonds; door Ds. F. S. KNIPSCHER, die namens de gasten en de heer T. TEVES, die namens de Rotary-Club te Amsterdam de gastheeren bedankte, waarna de heer E. VEEN namens het Bestuur van het Weduwen- & Weezenfonds Mevr. H. J. C. VERKADE—VAN GELDER dank zegde voor hare gaven aan dit Fonds en aan de Weduwen, terwijl hij tevens van de gelegenheid gebruik maakte om namens de intiemere medewerkers aan den heer ARNOLD VERKADE de

„Pièce Montée" op de receptie van banketbakkerszijde overhandigd.

versierselen van de hem verleende ridderorde te overhandigen.

Aangezien toen de tijd gekomen was, dat de Directie zich naar de ontvangstaal moest begeven, waar een deputatie van het personeel der bijkantoren een herinneringsgeschenk zou aanbieden, werd het presidium van de tafel van den heer ANTON VERKADE overgenomen door den heer W. BRUYNZEEL, die het slotwoord sprak.

* * *

Inmiddels had zich voor de receptie reeds een eindeloze file opgemaakt van vrienden en bekenden uit alle hoeken des lands, die persoonlijk van hunne belangstelling wilden blijf geven en waaronder zich tal van deputaties bevonden van vereenigingen, zoomede van groote bevriende handelslichamen uit de Zaanstreek, Amsterdam, Delft, en elders, zoomede vertegenwoordigers uit Regeeringskringen.

De receptie werd gehouden in de recreatiezaal van de Biscuitfabriek, die

door de goede zorgen van de regelingscommissie recht feestelijk was versierd met de meer dan 250 bloemstukken, welke van heinde en ver getuigden van veler medeleven in dit feest. Het is ondoenlijk een opsomming te geven van de waarlijk prachtige stukken, die met veel zorg en vaak met humor waren samengesteld en een schitterende omlijsting vormden van de met Perzische tapijten belegde feestzaal. Evenmin van de vele geschenken, die van bevriende firma's en relaties waren binnengekomen, de een al mooier dan de andere, doch alle te zamen vormende een blijvende herinnering aan het zoo schoone feest en aan een onvergetelijken dag!

* * *

DE SCHOUWBURGAVOND.

Tot besluit van de feestelijke herdenking had op Dinsdag 12 Mei in de Stadschouwburg te Amsterdam de tooneelvoorstelling plaats, waartoe het personeel namens de Directie bij monde van den Heer TOM VERKADE was uitge-

noodigd. In een 20-tal bussen werden de Zaankanters naar het Leidsche Plein vervoerd, waarheen de Amsterdammers zich reeds op eigen gelegenheid hadden begeven, zoodat dan ook de groote schouwburgzaal geheel gevuld was, toen om half negen de Heer JAC. VERKADE in een geestig speech-je de gasten welkom heette. Het stuk was getiteld: LIEFDELESSEN, van Molière, en het aardige was, dat de broer van de oudste directeurs, de Heer Eduard Verkade, niet alleen de hoofdrol vervulde, doch ook de regie en de bewerking van het stuk op zich had genomen, dat door de aardige liedjes, dansen, goochelen zelfs, voor jong en oud zeer aantrekkelijk was en herhaalde malen lachsalvo's en applaus uitlokte.

Het woord van dank, dat de Heer G. DIK na afloop namens de gasten sprak zoowel tot de gastheeren als tot den Heer Eduard Verkade en zijn medewerkers, was dan ook ten volle verdiend, evenals de doozen Bonbons, waarmee hij dat dankwoord vergezeld deed gaan.

Hiermede werd de herdenking van het 50-jarig jubileum op aardige en waardige wijze besloten.

* * *

Wij moeten volledigheidshalve aan ons verslag nog toevoegen, dat de winkeliersafnemers van de firma ook in het feest zijn betrokken, doordat gezorgd is, dat zij allen op den ochtend van den 2den Mei thuisbezorgd kregen zoowel een fraai geïllustreerd nummer van „De Kern" met een geschiedkundige beschrijving van Verkade's Fabrieken, als een feestgroot in den vorm van een taart. Deze attentie, waaraan een moeilijke voorbereidende regeling was voorafgegaan, is wel zeer gewaardeerd, waarvan o.a. het fraaie beeld van Amsterdamsche confiseurs getuigenis gaf. Aan onze banketbakkersafnemers is in plaats van een taart, een fraaie doos Verkade's Bonbons verstrekt.

SLOTWOORD VAN DE DIRECTIE.

Wij willen dit verslag niet beëindigen zonder een woord van hartelijken dank aan de Huldigings Commissie uit het Personeel (waarvan ons wederzijds een dankbetuiging namens het geheele personeel bereikte) en een woord van hulde aan de Regelings-Commissie, die alles zoo in de puntjes voor elkaar had, zoodat niets heeft gehaperd en geen enkele wanklank is vernomen. Dank ook aan de Pers, zoomede aan allen, die door hunne blijken van belangstelling of door hunne medewerking, in welken vorm ook, hebben meegeholpen om dit gouden feest te doen slagen.

Met opgewektheid en vertrouwen gaan wij thans de toekomst te gemoet, gesterkt door de herinnering aan dezen zoo blijden en harmonieuzen feestdag!

EEN GREEP UIT DE
ZOO VELE FRAAIE
BLOEMSTUKKEN

1. Twee schilderijtjes, voorstellende de Westzijde in 1885 ter hoogte van de tegenwoordige fabrieken.
2. Brief uit 1886 aangaande de eerste brandverzekering der Bakkerij De Ruyter.
3. De „Vier Volendammers”, het merk waaronder in Indië de Verkade's Biscuits worden geleverd.
4. Een bloemstuk, met behulp van Verkadé's artikelen samengesteld.

1948/23.

Het geschenk van het gezamenlijk personeel, aangebracht in het trappenhuis van het kantoor.